

Els municipis

AITONA

Etimologia: de l'àrab *az-zaitúna* (les oliveres)
Gentilici: *aitonencs - aitonenques*

Extensió: 67,22 km²
Població (2004): 2248 habitants
Altitud: 110 m
Distància a Lleida: 22 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Població situada al mig del Baix Segre i a l'oest de la comarca. Les seves terres són regades pel riu Segre, el pantà d'Utxesa i el canal de Seròs. Així mateix, aquestes aigües, juntament amb les del riu Segre, proporcionen una fauna piscícola variada: carpes, barbs, truita americana, lluç de riu, etc.

ECONOMIA

Predomina el conreu d'arbres fruiters, especialment del presseguer, seguit de les pereres i les pomeres. Les oliveres del secà produeixen l'oli que té la denominació d'origen de les Borges Blanques, i els ametllers es mantenen.

També s'hi cria bestiar sobretot aviram i també porcí. Hi ha una cooperativa agrícola, múltiples societats agràries com: Sant Antolí, Aitofruit, Frutos González, Bracfruit, Frutas Casas i Cooperativa Baix Segre, totes elles comercialitzen fruita. Hi ha també una empresa que fa oli i una esclofolladora d'ametlles.

La central hidroelèctrica de Seròs fou una de les primeres obres en l'electrificació del país duta a terme el 1914 (La Canadenca); produeix uns 205 milions de kWh anuals.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
53,753%	12,601%	7,239%	26,408%	746

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1990	1930	1960	1981	1991	2001
2095	2075	2469	2320	2237	2259	2179

RESUM HISTÒRIC

Aitona té l'origen en un castell àrab. Passà a mans cristianes durant la campanya de 1145-49 el comte Ermengol VI d'Urgell, per encàrrec de Ramon Berenguer IV, conquerí alguns pobles fortificats del Pla de Lleida, com Aitona.

Conquerida Lleida (1149) aquest sector del Baix Segre

mantingué una majoria d'habitants musulmans, als quals se'ls concedí un règim jurídic que respectava llur culte, costums, lleis... fins al segle XVII (quan foren expulsats els moriscos de tot Espanya). Els cristians nouvinguts foren una minoria en aquests termes.

Aitona pertanyé a la corona (com Mequinensa i Seròs) fins el 1212, quan Constança d'Aragó, filla natural de Pere I, en casar-se amb el senescal Guillem Ramon de Montcada, aportà aquestes tres viles en dot, que constituïren la poderosa baronia d'Aitona, centrada al castell d'Aitona. La baronia restà en mans dels Montcada, en la branca dita dels barons d'Aitona. El segle XVII va desaparèixer el palau dels Montcada a Lleida (1643). Teresa de Montcada i de Benavides aportà el patrimoni dels Montcada-Aitona al ducat de Medinaceli (1722), que mantingué la baronia entre les seves innombrables senyories fins el 1835.

La vila organitzà un destacat sometent durant la guerra del Francès.

Les fires de bestiar d'Aitona eren molt concorregudes a mitjà del segle XIX.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església Parroquial de Sant Antolí
- Casa del Pare Palau
- Creus dels passos de Setmana Santa
- Antiga capella de Sant Gaietà
- Santuari de Sant Joan de Carratalà
- Restes de l'antic castell islàmic
- Restes del castell de Carratalà o de Carretelà
- Barri de la Moreria i carrer de la Sinagoga
- Poblats i jaciments arqueològics
- Cova del Pare Palau
- Casa natal de Santa Teresa Jornet
- Pont del riu sobre el Segre

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. Major, 6 Tel. 973 79 40 10

ALBATÀRREC

De l'àrab: *Abu-l-Tàriq* (Nom propi de persona).
Gentilici: *batarrencs*.

Extensió: 10,74 km²
Població (2004): 1393 habitants
Altitud: 147 m
Distància a Lleida: 6 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Albatàrrec es troba situada al bell mig de la comarca i s'estén a la vora esquerra del Segre. El terme municipal està format per tres unitats naturals ben diferenciades: la zona al·luvial pròxima al Segre, un sector a llevant de plana urgellès i una sèrie de plataformes garriguenques.

ECONOMIA

L'economia d'aquesta població està basada en l'agricultura. Les seves terres, regades per la sèquia de Torres, pel canal d'Urgell i pel canal de Seròs, proporcionen, juntament amb les terres del secà, una gran varietat de producció agrària. Així mateix, al seu pas,

el riu Segre ofereix una fauna piscícola diversa: carpes, crancs de riu, madrilla, etc.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	total
30,372%	21,203%	4,585%	43,84%	349

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
475	564	840	903	1066	1009	1224

RESUM HISTÒRIC

El repoblament d'Albatàrrec fou posterior al 1168. Albatàrrec fou poble de contribució a Lleida fins que, avançat el segle XIV, es convertí en una senyoria de domini feudal.

Del 1365-70 Albatàrrec figura com a possessió del monestir femení de Bonrepòs (Priorat). El 1453, en passar les rendes de Bonrepòs a Santes Creus, Albatàrrec retornà a la jurisdicció reial. A la fi de la guerra contra Joan II el monarca féu diverses concessions a persones que li havien estat fidels i, així, Antoni Riquer, jurista de l'Estudi General de Lleida, rebé el 1472 el lloc d'Albatàrrec. Santes Creus al·legà els seus drets territorials i civils sobre el lloc, però l'abat acabà cedint aquests drets per 4 000 sous a Antoni Riquer. Per venda dels Riquer, passà durant el 1539 al ciutadà de Lleida Francesc d'Espolter. Martí Joan d'Espolter, fill de Francesc, fou el constructor del castell palau d'Albatàrrec, obra renaixentista (molt reformada modernament).

Albatàrrec, sofrí greument la guerra dels Segadors i restà gairebé despoblat. A la mort de Vicenç d'Espolter

(mitjà segle XVIII), darrer senyor d'Albatàrrec, la senyoria passà a mans dels Àger de Lleida i als Malla. Albatàrrec té ajuntament constitucional establert el 1836

El castell dels Espolter fou adquirit per Antoni Agelet i Besa, comte de Vinatesa i després passà a la família Camon de Barcelona, que en 1924-26 reféu completament, dins una línia espectacular medievalitzant, l'antic palau renaixentista.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Salvador
- Antic castell dels Espolter
- Despoblat i tossal de Pedrós

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de Sant Salvador, 19 Tel. 973 720013

ALCANÓ

Etimologia: de l'àrab al-qanú (el terreny inclinat).
Gentilici: alcanonesos/es.

Extensió: 21,12 km²
Població (2004): 254 habitants
Altitud: 214 m
Distància a Lleida : 16 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Nucli situat a l'est de la comarca, a la plataforma garriguenca.

ECONOMIA

L'olivera i l'ametller són els màxims exponents dels seus conreus de secà.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
70,13%	5,195%	6,494%	18,182%	77

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
336	357	407	377	306	289	256

RESUM HISTÒRIC

La primera referència documentada de la població es troba en el Llibre verd de la catedral de Lleida: el bisbe Gombau de Camporrells adquiria (1203) un palau que els canonges de Sant Ruf tenien a l'extrem NE de la Suda per a palau episcopal (subsistí fins el 1710) a canvi de cedir als canonges uns predis a les Pardinyes i uns drets sobre l'almúnia d'Alcanó (que el 1149 havia revertit a l'Església de Lleida) amb l'autorització de bastir-hi una església. Aquesta almúnia o granja era d'origen sarraí i el fet que correspongués al bisbe el 1149 fa suposar que hi havia ja una mesquita, car s'havia convingut que tots els predis amb aquesta condició havien de revertir a la mitra.

Tant els canonges de Sant Ruf com el capítol de Lleida contribuïren a la repoblació del terme, un secà gairebé desèrtic. En una escriptura del 1267 el lloc és

anomenat Alcanó de la Frontera (dels anys que fou límit del valiat àrab de Lleida).

La senyoria del lloc fou reincorporada al capítol de la catedral lleidatana, segons consta en actes de la catedral del 1450 al 1490, i s'hi mantingué fins a la fi de l'antic règim.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Pere
- Restes arqueològiques
- Castell d'Alcanó
- Arbre centenari

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. Major, 13 Tel. 973 13 62 04

ALCARRÀS

Etimologia: de l'àrab *al-karràs* (*el terrissaire*).
Gentilici: carrassins/es.

Extensió: 114,82 km²
Població (2004): 5.027 habitants
Altitud: 137 m
Distància a Lleida: 8 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Situat a l'oest de la comarca, aquest nucli té una de les extensions de territori municipal més grans de les terres de Ponent. Hi trobem Vallmanya i Montagut, agregats al municipi, amb la peculiaritat que són llocs extraordinaris de caça.

Dins la població es troba una emergència d'aigües clorurades sòdiques ferruginoses, l'única de remarcable que es troba al centre de la Depressió Central catalana.

ECONOMIA

La seva economia es dedica bàsicament als conreus de secà, horticultura i regadiu, i dóna excel·lents produccions agrícoles i ramaderes. Aquestes terres de regadiu es beneficien del canal d'Aragó i Catalunya, del canal de Pinyana i de la sèquia de Remolins que, juntament amb el riu Segre, donen una fauna piscícola variada. Alcarràs destaca per l'únic naixement d'aigües clorurades sòdiques ferruginoses de la Depressió Central Catalana.

Existeix una important oferta de sòl industrial, amb polígons ubicats al peu de la CN II i la variant de Lleida.

Ocupats any 1996

Agric.	indústria	construc.	serveis	Total
34,05%	23,35%	6,85%	35,75%	2.000

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
2119	2342	3053	3675	4262	4507	4788

RESUM HISTÒRIC

Depenent de Lleida, el Decret de Nova Planta i la constitució dels ajuntaments liberals, a mitjà del s. XIX, Alcarràs va ser definitivament municipi independent.

El bandolerisme dels s. XVI i XVII també van afectar la vila, i després de la Guerra dels Segadors es despoblà. La reconstrucció va ser costosa i van participar en la Guerra del Francès, lloc on el General francès Suchet va escollir per establir-se per tal d'assetjar Lleida.

Les epidèmies i guerres del s. XVIII no van permetre l'expansió de la vila però tot va canviar amb la construcció del canal d'Aragó i Catalunya. S'incrementà la producció agrícola i ja en la dècada dels seixanta del s. XX, s'introduí de forma massiva la fruita dolça aconseguint un salt qualitatiu de l'economia de la població.

Avui en dia, l'eix Lleida-Barcelona passa indefectiblement per Alcarràs, una població clau per entendre la realitat del nostre país.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Santa Maria de l'Assumpció
- Casa dels Canonges / capella de Santa Anna
- Castell de Montagut
- Casa dels Caçadors
- Restes prehistòriques.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. Major, 13 Tel. 973 13 62 04

ALCOLETGE

Etimologia: de l'àrab *al-qulàica* (el castell petit).

Extensió: 16,70 km²
Població (2004): 1.973 habitants
Altitud: 213 m
Distància a Lleida: 9 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Situat al nord-est de la comarca i a l'esquerra del Segre, als vessants del tossal d'Alcoletge, en una filera de puigs a les primeres terrasses que voregen el Segre.

ECONOMIA

L'agricultura ha estat la base tradicional de l'economia d'aquest municipi. La terra conreada, representa el 65,2% del terme. La totalitat dels conreus són de regadiu, regats per les sèquies derivades del Segre (la de Fontanet i altres) i del canal d'Urgell (sèquia de les Canals). El principal conreu són els

fruiters, entre els quals destaquen les pereres i les pomeres; els presseguers tendeixen a decreïxer. També decreïxen el blat, l'ordi i el farratge, mentre que el blat de moro es va mantenint.

Té importància la cria d'aviram, de porcs, i menys la d'ovins i bovins.

A l'Alcoletge hi ha la Cooperativa de Nostra Senyora del Carme, la qual es dedica a la comercialització de la fruita i els cereals; també subministra adobs i insecticides. Lleidatana de Congelació té cambres de congelació de carn i peix, i de conservació de fruita. Lleidatana de Pinsos, Picber i Agusa són fàbriques de pinsos. També hi ha una teuleria (Les Forques), una empresa d'estructures metàl·liques (Monvaga) i una de confecció (Tèxtil Segrià). La zona industrial s'estén al voltant del poble.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
20,509%	27,504%	7,949%	44,038%	629

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
879	898	953	1081	1365	1517	1784

RESUM HISTÒRIC

L'Alcoletge apareix documentat al primer terç del segle XII en un conveni del 1118 entre Ramon Berenguer III i Arnau Berenguer d'Anglesola (recollit en el *Liber feudorum maior*). El mateix Ramon Berenguer III, en els seus tractes amb el valí almoràvit de Lleida Ibn Hilam (Avifelel), rebé en penyora el castell d'Alcoletge.

Des del 1200 Alcoletge apareix com a part del veïnatge de la ciutat de Lleida (jurídicament es mantingué sempre amb el caràcter de poble de contribució de Lleida).

Durant segle XVII, amb la guerra dels Segadors, i més tard (1707) amb la guerra de Successió l'Alcoletge va quedar pràcticament despoblat.

L'ajuntament de Lleida, sorgit dels decrets de Nova Planta, constituí l'Alcoletge com ajuntament. Des del 1794 els pagesos del terme formaren part de la comunitat de regants sota la Junta del Sequiatge de Lleida. El canal d'Urgell beneficià l'economia i aquest progrés es reflectí en la demografia. El municipi s'ha regit molts anys per les anomenades Ordinacions d'Alcoletge, aprovades per la diputació de Lleida el 1920.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Miquel
- El Mirador del Segrià
- Casa de la Vila

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. del Sitjar, 2 Tel. 973 19 60 11

ALFARRÀS

Etimologia de l'àrab: *al-kharràz* (el molí)

Gentilici: alfarrassins

Extensió: 11,44 km²
Població (2004): 3.137 habitants
Altitud: 281 m
Distància a Lleida: 26 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Es troba al nord del Segrià, situat a la dreta del riu Noguera Ribagorçana.

ECONOMIA

Es conreen 573 ha, el 50,1% de l'extensió total del terme, més de la meitat de les quals són de regadiu. Els conreus principals són, a part els cereals (blat i ordi), l'alfals i les hortalisses, els fruiters, sobretot els presseguers (els préssecs d'Alfarràs gaudeixen de força prestigi; des del 1985 hi ha la denominació de qualitat Préssec de Pinyana), les pereres (peres blanquilla i llimonera) i les pomeres. La vinya desaparegué amb la fil·loxera. La terra és força

dividida; hi predominen les explotacions menors de 5 ha.

Pel que fa al bestiar, cal destacar l'augment considerable que ha sofert el porcí i sobretot l'aviram. Quant a la indústria, la tèxtil té tradició a Alfarràs; cal destacar les Filatures S. A. Viladès. Hi ha diverses empreses que es dediquen a la preparació i la transformació de materials per a la construcció. També hi ha un viver de truites (Piscifactoria Santa Anna) i els tallers i magatzems d'una planta d'àrids situada al terme veí d'Algerri (Benito Arnó e Hijos).

Alfarràs forma municipi amb Andaní.

Ocupats any 1996

agric. indústria construcció serveis Total

16,105% 27,368% 16,842% 39,684% 950

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860 1900 1930 1960 1981 1991 2001

697 741 1540 2730 3154 3018 2968

RESUM HISTÒRIC

En l'època de la conquesta del Segrià, Alfarràs era una petita caseria amb un molí fariner vora la sèquia que baixava del congost de Pinyana. No gaire lluny hi havia l'almúnia d'Andaní. Un document del 1215 diu que la conquesta fou duta a terme pel comte Ermengol VI d'Urgell. Alfarràs i Andaní reberen una carta de poblament.

La carta de poblament atorgada per Ramon Berenguer fou ratificada per Alfons el Cast, Pere el Catòlic i els seus successors. El 1297 Jaume II concedí a Sibila d'Urgell, abadessa de Sant Hilari de Lleida, la senyoria de l'indret.

Amb el temps l'abadessa de Sant Hilari, per causa de les epidèmies de pesta que delmaren els pobles, demanà protecció a la ciutat de Lleida.

Així, doncs, Alfarràs es convertí per poc temps en un poble del veïnatge de Lleida, fins que al juny del 1400 la paeria vengué el lloc al qui fou paer en cap, Bernat de Boixadors, per 50000 sous. El seu fill Miquel de Boixadors, vers el 1456 va engrandir el molí d'Alfarràs, s'eixamplà l'estallador d'Andaní, es construí la mina de Pinyana, que facilità l'eixamplament dels regs del Segrià. El 1441 Miquel de Boixadors era també senyor d'Andaní.

Més tard Tomàs Boixadors aconseguí de Felip V, el 1702, el títol de marquès d'Alfarràs. Els seus hereus si bé perderen la senyoria, conserven encara avui aquest títol nobiliari.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Pere Apòstol - Vella.
- Església parroquial de Sant Pere Apòstol - Nova.
- Molí de farina.
- Església de Sant Nicolau.
- Casal de pedra de Pinyana.
- Font de la Boga.
- Creu del terme
- Pont Vell.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Av. de Catalunya, 16 Tel. 973 76 00 07

ALFÉS

Etimologia: de l'àrab al-fahs (el camp de conreus).

Extensió: 32 km²
Població (2004): 337 habitants
Altitud: 236 m
Distància a Lleida : 11 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Població situada a l'est de la comarca, al límit amb les Garrigues. Forma una plana accidentada per tossals (tossal Gros, 311 m) i drenada pel riu Set (sec a l'estiu) i alguns barrancs que quan la pluja abunda donen lloc a unes 100 ha de regadiu.

A les timonedes d'Alfés s'hi ubica l'hàbitat de la rara espècie Alosa Dupont.

ECONOMIA

L'activitat econòmica d'aquesta petita població és l'agricultura. Els conreus principals són l'ordi, l'olivera i els ametllers. Predomina l'explotació directa. Hi ha també granges de guatles i d'aviram, de porcs i d'ovins.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
37,5%	10,714%	4,464%	47,321%	112

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
351	654	652	496	349	337	328

RESUM HISTÒRIC

L'origen de la població és àrab. Hom ha suposat que el castell d' Afesta que figura en el conveni que el 1120 féu el valí Avifelel i el comte Ramon Berenguer III entre altres fortaleses àrabs cedides, podria correspondre a Alfés. Però les primeres notícies segures són posteriors a la conquesta cristiana. La repoblació fou feta a través de cartes de canonges lleidatans que aviat cediren els seus drets dominicals a senyors laics. Així, el 1251 n'era senyor Arnau de Sanaüja, senyor de les Borges Blanques i constructor del palau que havia d'esdevenir la Paeria de Lleida, i la senyoria continuà en aquesta família fins a la mort (1342) de Pere de Sanaüja, darrer senyor de les Borges.

De l'any 1365 al 1370 figura sota el domini de Borriac i, a la mort dels esposos Borriac, retornà al capítol de Lleida (l'arxiu capitular conserva molts registres sobre el poble). Tenia molta anomenada la pedrera d'Alfés i el 1472 el mateix capítol autoritzà a treure'n pedra per a restaurar l'església de Sant Llorenç (molt castigada al setge del 1464). La senyoria continuà essent del capítol de Lleida fins el 1836 (formà part de la vegueria i del corregiment de Lleida).

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Pere.
- La Vileta.
- Ermita de Sant Salvador.
- Cal Doctores.
- Restes del castell de Vinfaró.
- Restes arqueològiques.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de la Bassa, s/n Tel. 973 13 60 05

ALGUAIRE

Etimologia: de l'àrab al-guwàira (la plana petita)

Gentilici: alguairencs

Extensió: 50,20 km²

Població (2004): 2.928 habitants

Altitud: 304 m

Distància a Lleida: 15 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Alguaire està situada al nord del Segrià i domina les planes regades per la Noguera Ribagorçana, que juntament amb el canal de Pinyana donen raó a l'economia del municipi. La Mata de Pinyana es troba agregada al municipi.

ECONOMIA

Les terres conreades, representen el 77,8% de la superfície total del terme. Els darrers trenta anys s'han rebaixat turons i vessants erms que avui són productius. La superfície regada ocupa aproximadament la meitat dels terrenys dedicats als conreus, els més importants dels quals són els arbres fruiters (60% de pomeres, 30% de pereres i 10% de presseguers). Són seguits en importància per l'ordi de secà, el blat de regadiu, el blat de moro i les hortalisses.

Al llarg de la dècada dels vuitanta la ramaderia ha sofert un augment important, sobretot la cria del bestiar porcí i l'aviram.

Hi ha diverses empreses cooperatives que es dediquen a la comercialització i a la conservació de la fruita (Cefruco, Eurofruit i Arfrutal) i la Cooperativa de Sant Faust.

La industrialització ha tingut més importància a Alguaire que en altres termes veïns. Ja el 1890 la Junta del Sequiatge de Lleida autoritzà el salt del Peretó, del canal de Pinyana, per a fabricar electricitat. El 1901 l'empresa Serra i Cia. creà una fàbrica de filatures que donà origen a la colònia tèxtil i el barri de la Mata de Pinyana però la forta crisi del sector en motivà el tancament el 1979. Actualment les indústries més destacades són la Farinera Segrià (1940), la de fabricació de suc de fruita Indulérda (1981).

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construc.	serveis	Total
18,962%	19,361%	19,361%	42,315%	1.002

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
2259	2346	2390	2522	2844	2859	2724

RESUM HISTÒRIC

El topònim d'aquest municipi apareix per primera vegada al segle IX, en el còdex de Meià. La conquesta cristiana d'Alguaire no degué ser empresa fàcil atès el caràcter de força inexpugnable que tenia el seu castell, una autèntica suda.

Però definitivament foren els hospitalers els propietaris absoluts del lloc: en 1149-51 s'inicien les donacions a aquest orde de Ramon Berenguer IV. Des d'aleshores Alguaire fou cap d'una important comanda santjoanista, la comanda d'Alguaire. El 1250

fou fundat el convent de dames santjoanistes o hospitaleres d'Alguaire, les restes del qual s'alcen, amb les també escasses de l'antic castell i comanda hospitalera, dalt el penyal que domina la vila.

Mentrestant, la vila anà prosperant. Des del regnat de Ferran II la vila era governada en règim de paeria, amb paers, regidors, síndic i un consell general. Els caps de casa eren obligats a reparar les muralles i a fer guaites en cas de perill, com s'esdevingué durant la difícil etapa del bandolerisme, que incidí negativament en la vila i arribà a despoblar alguns llocs, com Tabac i Ratera.

La guerra dels Segadors representà un cop mortal per al convent: les monges hagueren de passar a residir al Palau Episcopal de Lleida uns quants mesos i després a Barcelona. El vell monestir abandonat sofrí greus danys en la invasió borbònica i desaparegueren en pocs anys retaules, robes i tota la riquesa artística acumulada; l'església es mantenia encara en peu el 1774.

La prosperitat del segle XVIII fou la causa del desenvolupament agropecuari

De les eleccions municipals del 1836 sortí el primer ajuntament liberal d'Alguaire.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- El Sagrat Cor
- Església parroquial de Sant Sadurní.
- Santuari de la Mare de Déu del Merli
- Restes del convent i castell d'Alguaire.
- Casa Sociocultural.
- Passeig de la Roca.
- Restes arqueològiques

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de l'Església, 21 Tel. 973 75 60 06

ALMACELLES

Etimologia de l'àrab: *al-masalla* (la clamor)

Gentilici: *almacellencs*

Extensió: 48,91 km²

Població (2004): 5.819 habitants

Altitud: 247 m

Distància a Lleida: 19 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Es troba al nord-oest de la comarca, i constitueix la porta del Segrià cap a Ossa. És la segona població amb més densitat d'habitants de la comarca. La Saira forma municipi amb aquesta localitat, poble on destaca el seu camp de tir.

ECONOMIA

Per l'extrem oriental del terme passa el canal d'Aragó i Catalunya, del qual deriven nombroses sèquies (sèquia del mas del Mingo, sèquia de l'Olivar). El regadiu ocupa el 95% de la superfície municipal (ordi, blat, blat de moro, alfals i arbres fruiters). Pel que fa a la ramaderia, hi ha bestiar boví, porcí i oví. La indústria és principalment de base agrícola i ramadera (central lletera, fabricació d'embotits, de farina, d'oli, etc); cal esmentar igualment la fabricació de rajoles i de teules.

Ocupats any 1996

agric.	indústria	construc.	serveis	Total
23,366%	19,352%	14,050%	43,232%	1.943

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
1138	1911	3128	4537	5311	5496	5623

HISTÒRIA

La població primitiva s'establí al ja esmentat tossal del Vilot que ja existia en època de dominació romana. La ubicació actual ja existia en època àrab i fou conquerit per Ermengol VI d'Urgell en nom de Ramon Berenguer IV, no quedant població sarraïna. Almacelles devia estar ja en mans cristianes a la conquesta de Lleida (1149). Fou repoblat durant el regnat d'Alfons I (1162-96) que va concedir als nous habitants, procedents de la Noguera i del Pallars, la

lliure possessió de les heretats, cases i alous dels sarraïns.

Pere III decretà la incorporació del poble a la paeria de Lleida, el 1347 convertint-se en carrer o poble de contribució de Lleida.

Dins l'esperit il·lustrat dels ministres de Carles III, segle XVIII, el comerciant de Barcelona Melcior de Guàrdia (1733-1789), obtingué un privilegi reial el 1773 per a la colonització agrícola d'Almacelles, que portà a terme d'una manera modèlica.

Almacelles rebé un impuls definitiu per al seu progrés amb l'arribada de l'aigua del canal d'Aragó i Catalunya (1910). L'època de la Mancomunitat de Catalunya comportà un gran nombre de millores per al poble (conducció d'aigua a les cases, clavegueres, escorxador, safareigs i abeuradors). La prosperitat continuà i, després de la interrupció de la guerra civil de 1936-39, que causà algunes víctimes, hi ha contribuït l'obra repobladora de l'Institut Nacional de Colonització amb la creació de les noves colònies de Gimennells, Sucs, Suquets, Vensilló de Llitera, el Pla de la Font i Raïmat, que, encara que no es troben dins el terme municipal, tenen Almacelles com a petit cap subcomarcal.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- La pedra mil·liar.
- Església parroquial de la Mercè.
- Santuari de la Mare de Déu de l'Olivar.
- Capella de Sant Antoni Abat.
- Església de Sant Jaume.
- Tossal del Vilot
- Restes de l'antic castell de la Saira.
- Creu del terme.
- Porxos de la plaça de la Vila.
- Casa Neorenaixentista.
- Font del Cau de la Figuera.
- Pont de la Clamor.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Tel. 973 74 12 12

ALMATRET

Etimologia: de l'àrab *al-màtrad* (lloc on es practica la cacera).

Gentilici: *almatretans*.

Extensió: 56,80 km²
Població (2004): 452 habitants
Altitud: 462 m
Distància a Lleida: 50 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

És el poble més alt del Segrià: 462 m (puntal dels Escambrons 492 m).

El terme municipal d'Almatret, es troba a l'extrem SW del Segrià, al límit amb el Baix Cinca i amb la Ribera d'Ebre, al sector morfològicament pròxim al de les Garrigues. El sector més muntanyós és encara poblat de boscos on s'havia practicat el carboneig.

ECONOMIA

Amb una economia agrícola plenament de secà, és conegut pels seus olis, que majoritàriament s'obtenen per extracció en fred.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
41,803%	13,115%	9,836%	35,246%	122

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
1293	1390	1267	1023	551	553	463

RESUM HISTÒRIC

Les petges més antigues es troben en el jaciment arqueològic de la Roca de la Sènia. Es tracta d'una roca sorrenca a la vora esquerra del pantà de Riba-roja. En un fris hi ha una inscripció que diu: «*coniagellietar*». A la rodalia hi ha referències de la troballa de ceràmica romana imperial.

Passada la primera generació de repobladors del Segrià, aquesta zona fou repoblada en una època més tardana per la casa de Montcada, bé que el 1184 el territori pertanyia al comte d'Urgell, el seu primer senyor cristià. L'altiplà d'Almatret es trobava encara deshabitat a l'inici del segle XIV, però se sap, que dins el barranc anomenat l'Aiguamoll, hi hagué el poble de Torredembiure, també s'esmenta el poblat de Beirús, als límits de Faió i Riba-roja. Durant el 1302

Guillem d'Entença i la seva muller Berenguera atorguen el terme (abans del noble Guillem de Montcada, senyor d'Aitona i Seròs) a un grup de 10 famílies i els encarrega d'edificar una vila amb muralles i bassa per a recollir les aigües. La carta dona una àmplia i detallada regulació de relacions senyoriales, impositcions, reserves, costums, etc...

Almatret revertí de nou als comtes d'Aitona i senyors de Seròs i així, el 1558, Francesc de Montcada, com a senyor d'Almatret, establí unes ordinacions de govern. La senyoria del lloc es mantingué en aquest llinatge, integrat després a la poderosa casa dels ducs de Medinaceli.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Miquel.
- Casa dels Marquesos d'Aitona.
- El pou de la Vila.
- Antiga Presó del Poble.
- Embassament del riu Ebre.
- Mirador del camí d'Escambrons.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. Major, 2 Tel. 973 13 80 13

ALMENAR

Etimologia: de l'àrab *al-manàr* (la torre de guaita des d'on es fan senyals amb foc i/o fum).

Gentilici: *almenarencs*.

Extensió: 66,60 km²
Població (2004): 3.515 habitants
Altitud: 329 m
Distància a Lleida: 22 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Població d'origen sarraí (Almenara). Es troba situada a la zona nord de la comarca al límit amb la Llitera i la Noguera, és a dir, a la dreta de la Noguera Ribagorçana.

ECONOMIA

Reguen el terme del canal d'Aragó i del canal de Pinyana. La superfície regada mesura 4 328 ha, i hom hi conrea cereals, arbres fruiters, oliveres i vinya. El secà, en regressió, ocupa 2 026 ha (cereals, pasturatges). La ramaderia de bestiar oví i porcí són

importants. La indústria és de base agrícola i ramadera (cambres frigorífiques, molins de pinsos, etc...); hi ha també teuleries.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
21,878%	14,694%	17,633%	45,796%	1.225

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
2448	2260	2780	3346	3617	3573	3464

RESUM HISTÒRIC

La primitiva població era d'origen àrab. Els almoràvits bastiren la nova població d'Almenar que més tard conquerí (1145) el comte Ermengol VI d'Urgell per al comte Ramon Berenguer IV.

Té un gran interès la carta de poblament atorgada per Ramon Berenguer IV, la qual tenia un privilegi conegut com la Pell d'Almenar que concedia la sèquia als 100 homes d'Almenar amb la condició que excavessin aquesta sèquia i després hi posessin l'aigua (es refereix al canal de Pinyana). Malgrat això, el 1213, Pere I de Catalunya-Aragó confirmà a la ciutat de Lleida la compra de la sèquia de Pinyana inclòs el tram d'Almenar.

Jaume I atorgà al batlle Lleida Ramon de Ramon (1224), la potestat sobre el castell d'Almenar. Els homes d'Almenar participaren en les empreses reials (conquesta i repoblació de València, conquesta de Múrcia) i col·laboraren en les lluites de Pere II (1278)

durant la revolta dels comtes de Foix, d'Urgell i de Pallars.

A mitjan segle XIV Almenar deixà de ser vila reial. Pere de Carcassona esdevingué senyor de la vila per donació de Pere III i durant el segle XVI la heretà una filla de Lluís de Carcassona casada amb Lluís d'Icard (1513) qui introduí el conreu de l'arròs.

Felip II concedí a Almenar el privilegi de paeria i confirmà els drets antics sobre la sèquia (és a dir que feia vigent la discutida Pell d'Almenar).

En la guerra dels Segadors la vila fou assetjada el 1641 per les forces castellanes. En la guerra de Successió tingué lloc prop de la vila la famosa batalla d'Almenar (27 de juliol de 1710), en la qual les tropes de Felip V sofriren una greu derrota davant les austriacistes, fet que permeté al rei arxiduc Carles III de reconquerir Aragó i entrar (encara que efímerament) a Madrid (quan Felip V fugia caigué amb el cavall a la sèquia de Pinyana; s'hagué de refugiar a Lleida, ocupada des del 1707).

El segle XVIII fou pròsper i productiu. Durant les batalles de la primera guerra Carlina el castell àrab restà molt malmès. La fortalesa es tornà a refer a la

tercera guerra Carlina (1874) i es mantingué fins el 1938 (ara resten només fragments de murs).

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Restes del castell d'Almenar
- Església parroquial de Santa Maria i el seu entorn
- La casa de la Vila
- Creu de terme
- Capella de Sant Sebastià.
- Torre de Santa Maria.
- Restes arqueològiques
- Antic portal de la Vila
- Antic molí fariner i pou de gel de la Vila

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de la Vila, 10 Tel. 973 77 00 13

ALPICAT

Etimologia: de l'àrab al-biqàc (els camps encloats).
Gentilici: alpicatins.

Superfícies	15,38 km ²
Distàcia a Lleida	8 km
Habitants (2004)	4.852
Altitud	264 m

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme comprèn el poble d'Alpicat, cap del municipi, i diverses urbanitzacions que s'han desenvolupat al Pla de Montsó (la Terra Ferma, l'Hostal del Lluç, les Moreres, Rafel i el Rec Nou), i al Pla de la Serdera (la Serdera, Buenos Aires i la Miranda), a més de la de les Bruixes, la Terra Baixa i el Graó park.

ECONOMIA

Una gran part del territori és conreada, mentre que la resta hi ha herms pelats i pins, després del darrer

repoblament forestal. El regadiu aprofita l'aigua dels canals de Pinyana i d'Aragó i Catalunya. Els principals conreus són: blat, ordi, civada, blat de moro, hortalisses, pomeres, pereres, presseguers, ametllers i oliveres. La cria de bestiar es basa en: avicultura, porcí, bovins i ovins. Les activitats industrials són les derivades de l'agricultura (premses d'oli i farineres).

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
15,6%	22,149%	8,094%	54,157%	1.359

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
1108	974	1461	2631	1960	3777	4416

RESUM HISTÒRIC

Alpicat fou fins el 1147 una població islàmica dins el terme de Lleida. Ermengol VII d'Urgell, atorgà carta de poblament (13 de novembre de 1174), la població procedia de la Ribera de Sió i, més concretament, de Castellblanc d'Agramunt.

Quan la nova població deixà de pertànyer als comtes d'Urgell (1228) passà a ser un dels pobles de contribució de Lleida.

La població havia assolit uns 40 focs a mitjà del segle XVII, però la guerra dels Segadors comportà el despoblament del lloc. Després del desastre de la guerra de Successió (el 1707 Vilanova d'Alpicat tenia només tres cases habitades) el poble s'anà refent i,

arran dels decrets de Nova Planta (1716), s'independitzà de la ciutat i es constituí en ajuntament. Des del 1794 formà part de la Comunitat de Regants del Segrià, controlada per la Junta de Sequiatge de Lleida.

Per l'abril del 1991 Gimenezells i el Pla de la Font se segregaren d'Alpicat.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Bartomeu
- Creu del Calvari.
- Restes arqueològiques

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. de Lleida, 42 Tel. 973 73 60 06

ARTESA DE LLEIDA

Etimologia: desconeguda; segurament pre-romana.

Gentilici: artesencs.

Superfície: 24 km²
Distància a Lleida: 10 km
Habitants (2004): 1.379
Altitud: 202 m

DESCRIPCIÓ GENERAL

Vila situada a l'est de la comarca, en contacte amb les Garrigues, a la plana regada pel canal d'Urgell, mentre que a la part meridional s'acosta al de les plataformes garriguenques. A més del canal d'Urgell, drena el terme el torrent de la Femosa, que passa per la part N procedent de Puigverd i continua fins a desembocar al Segre aigua avall de Lleida.

ECONOMIA

Les terres de regadiu, que ocupen el 60% de l'extensió total del terme, són destinades sobretot als arbres

fruiters, al conreu de blat i alfals. Al secà hi són conreats cereals i oliveres; hom deixa gairebé unes 300 ha a guaret. La ramaderia compta amb bestiar boví, oví i porcí.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
-------------	-----------	-------------	---------	-------

30,0675%	16,481%	7,795%	45,657%	449
----------	---------	--------	---------	-----

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001	2002
1112	1155	1325

RESUM HISTÒRIC

Consta un Arnau d'Artesa (procedent segurament d'Artesa de Segre) des del 1148 al Segrià, afavorit per Ramon Berenguer IV, al qual serví en la conquesta de la ciutat, i que rebé unes terres a la vall de la Femosa. A més a més d'aquests llinatges també trobem notícies dels Ribelles, i per això durant l'edat mitjana el poble rebé el nom d'Artesa de Ribelles. Sembla que hi havia relació familiar entre els Artesa i els Ribelles. Molt probablement el castell d'Artesa, que corresponia a l'actual vila o nucli antic del poble, passà aviat sota el domini de la comanda templera de Gardeny, que des del 1319, extingits els templers, fou transferit al Gran Priorat de Catalunya de l'orde militar dels hospitalers. En els enfrontaments entre els hospitalers de Gardeny amb la paeria de Lleida i amb Guillem de Montcada a mitjan segle XIV, Artesa consta com un lloc de 20 cases habitades. Quan el 1359 hi hagué un conveni entre els hospitalers i els seus vassalls d'Artesa de Lleida,

l'orde no tenia encara la jurisdicció plena sobre la vila, que adquiriren de Pere III el 1380 per 3000 florins. Aleshores Artesa formava part de la vegueria de Lleida.

El 1462, a l'inici de la guerra contra Joan II, els soldats del rei saquejaren l'església d'Artesa i profanaren el Santíssim Sagrament. Aquesta església, fou reconstruïda al segle XVIII, en el moment d'expansió demogràfica de la població.

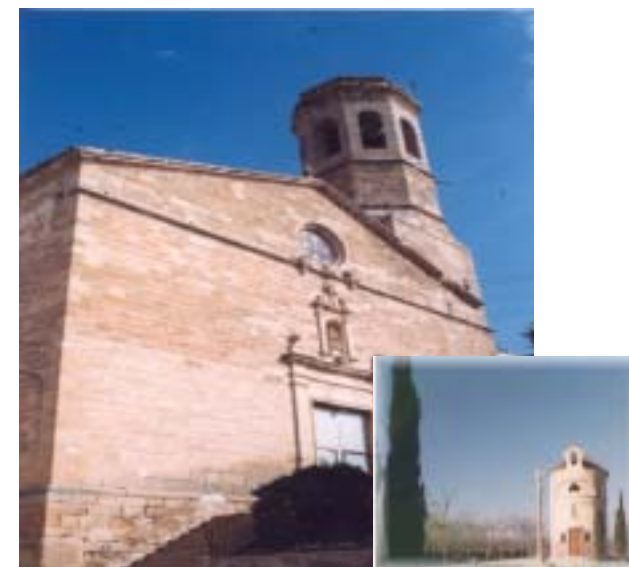
QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Miquel.
- La Vileta o l'antiga vila closa.
- Ermite de Sant Ramon Nonat.
- Casa Gallard.
- Museu Local Arqueològic.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament

C. del Castell, 3 Tel. 973 16 71 62

ASPA

Etimologia: de l'àrab (al-)càsiba (la localitat protegida).

Extensió: 10,08 km²
Població (2004): 271 habitants
Altitud: 256 m
Distància a Lleida : 18 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme municipal d'Aspa toca amb les Garrigues. La vall del riu de Set travessa el territori en direcció SE-NW, i en un paisatge ja propi de la plataforma garriguenca. En el sector més septentrional del municipi s'ajunten les aigües de la coma o vall de Madrona amb les del riu de Set; mentre que les de la riera de Vall de Melons ho fan a prop del mateix poble d'Aspa.

ECONOMIA

Hi ha 960 ha de terres destinades al pasturatge, en part de propietat comunal. Al secà hom conrea blat, ordi, civada, sègol i oliveres. El regadiu és molt reduït.

Ocupats any 1996

agric.	indústria	construcció	servei	Total
51,087%	6,522%	9,783 %	32,609%	92

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
251	268

RESUM HISTÒRIC

Els vestigis més antics del notable palau que els bisbes de Lleida bastiren al cim de la població semblen confirmar la hipòtesi d'un poblament anterior a l'ocupació àrab.

Després de la conquesta cristiana, el lloc i l'església d'Aspa (com Alcanó, Sunyer i Alfés) foren atorgats al bisbe i capítol de la seu lleidatana, i la senyoria de la mitra es mantingué fins a la fi de l'antic règim. Els bisbes de Lleida tingueren una especial predilecció per aquesta població i manaren d'edificar el castell-palau d'Aspa, on residiren sovint fins al segle XIX i que es manté en un relatiu bon estat. Tingué un bon arxiu i una nodrida biblioteca. S'hi havia de celebrar un sínode el 1494, convocat pel cardenal Lluís Joan

del Milà i de Borja (nebot de Calixt III) a causa de la pesta de Lleida, que es traslladà a Alfés.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Castell palau d'Aspa
- Església parroquial de Sant Julià
- Ermita de Sant Sebastià
- Jaciments arqueològics.
- Nucli antic d'Aspa
- Arbre centenari. Alzina.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de la Vila, 8 Tel. 973 12 20 00

BENAVENT DE SEGRÀ

Etimologia: de l'àrab *Ibn Abàn* (nom propi de persona)

Extensió: 7,5 km²
Població (2004): 1.178 habitants
Altitud: 234 m
Distància a Lleida: 7 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme municipal de Benavent de Segrià es troba a la plana segrianenca del N de Lleida, a la dreta de la Noguera Ribagorçana i també a la dreta del Segre, regat des d'antic per la clamor de Segrià i des del segle XII pel canal de Pinyana.

ECONOMIA

La seva agricultura és totalment de regadiu (pomera, perera i préssec), gràcies a les aigües de la Noguera Ribagorçana i les del canal de Pinyana. El conreu de l'ordi els darrers anys ha estat desplaçat pel del farratge (sobretot l'alfals) i també s'hi fan hortalisses. Pel que fa al bestiar, ha sofert un augment

generalitzat durant els últims anys (porcí, aviram, conills, oví i boví). Cal destacar la granja agro-pecuària Jové Ayats, que produeix i comercialitza pinsos. La Cooperativa Agrícola la Progressiva comercialitza la fruita. Pel que fa a la indústria, hi ha una empresa de moviments de terra (Transir) i una de congelats (Coceder de Mariscos).

Ocupats any 1996

agric.	indústria	construc.	serveis	Total
38,050%	12,579%	4,403%	44,969%	318

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
721	487	865	821	725	747	943

RESUM HISTÒRIC

El lloc és d'origen sarraí i formà part de les terres que Ramon Berenguer IV i Ermengol VI d'Urgell donaren al comte Arnau Mir de Pallars Jussà, que havia intervingut en la conquesta de Lleida (1149). Arnau Mir repartí alguns dels predis concedits als cavallers pallaresos que l'acompanyaren, entre els quals hi havia Guillem de Benavent.

Durant el 1369 Benavent era de Guillem de Montcada. El 1388 el bisbe i capítol de Lleida compraren Benavent a l'esmentat Montcada. A la fi del segle XV la senyoria de Benavent havia passat a la família Botella, ciutadans de Lleida, de la generació de repobladors del Segrià.

A l'inici del segle XVIII era senyor de Benavent Martí de Sabater i Sanz, que havent ingressat al braç militar rebé (1703) de Felip V el títol de marquès de Benavent. En morir el seu successor, Antoni de Sabater i de Copons (1744), el marquesat passà a la seva germana Maria Teresa, muller de Baltasar de Riquer, senyor de Vinfaro, llinatge que aleshores s'establí a Barcelona. Durant la primera guerra Carlina, els Riquer veieren extingir la seva jurisdicció senyorial sobre el lloc.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església de Sant Joan Baptista.
- Antic castell d'Alendir.
- Antiga torre Grallera.
- Arbre centenari. Morera.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de l'Ajuntament, 1 Tel. 973 777020

CORBINS

Etimologia: del llatí *curvus* corb (per les giravoltes del riu).

Gentilici: corbinencs

Extensió: 21,27 km²
Població (2004): 1.149 habitants
Altitud: 211 m
Distància a Lleida: 10 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Població situada a la dreta de la Noguera Ribagorçana i del riu Segre, damunt la plana al·luvial que voreja els dos rius i les terrasses més baixes de la depressió segriana.

El recorregut de 4 km de la Noguera Ribagorçana, des del seu pas pel terme de Corbins fins a l'aiguabarreig amb el Segre, és privilegiat pel que fa a la gran varietat de flora de ribera, pollancre i àlbers, i abundosa fauna, com fotges, garses comunes, colobres de riu i cigonyes.

ECONOMIA

L'economia és bàsicament agrària. El regadiu aprofita les aigües derivades de la Noguera Ribagorçana per mitjà de sèquies procedents del canal de Pinyana i

d'altres. Predominen els arbres fruiters, especialment les pomeres. Al secà té importància l'ordi.

El bestiar (sobretot porcí) complementa l'agricultura. A la Noguera Ribagorçana es fa bona pesca de bogues, barbs, carpes i truites.

Hi ha tres cooperatives agrícoles: La Noguera, dedicada a la venda d'adobs i insecticides, i Scofruco i Corbins Fruits, dedicades a comercialitzar la fruita. Hi ha també una empresa de material per a la construcció (Pretensats Gimeno), i una bugaderia industrial que s'instal·là a Corbins el 1989.

Ocupats any 1996

agric.	indústria	construcció	serveis	Total
55,245%	12,587%	6,76%	25,408%	429

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1037	1105

RESUM HISTÒRIC

El sepulcre romà del Tossal dels Moros confirma el topònim *llatí* del poblat. Sota la dominació almoràvit el castell de Corbins fou un bastió avançat en la defensa àrab, conquerit el 1117 per Ramon Berenguer III.

El 1126 els musulmans derrotaren els catalans i recuperaren el castell. La fortalesa tornà a mans cristianes en l'expedició de 1145-47, duta a terme pel comte Ermengol VI d'Urgell en les terres del Segrià.

La comanda templera de Corbins fou una concessió feta per Ramon Berenguer IV el 1143 que atorgava el castell de Corbins, quan aquest fos conquerit. Els frares no tardaren a establir la comanda. La població s'anomenava *aleshores* Vilanova de Corbins. L'Església de Lleida tingué alguns litigis amb els templers per la jurisdicció del lloc. La comanda de Corbins passà als hospitalers (1317), fins a la fi de l'antic règim.

Corbins visqué dramàticament la guerra del Francès.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Conjunt arqueològic Tossal del Moro Vil·la romana.
- Restes de l'antic castell de Corbins.
- Església parroquial de Sant Jaume.
- Molí de Picabaix.
- Parc del Riu.
- Aiguabarreig del Segre i la Noguera Ribagorçana.
- Pont vell

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de la Vila, s/n Tel. 973 19 01 17

ELS ALAMÚS

Etimologia: del germànic: Adalmodis (nom propi de persona).

Gentilici: alamussencs.

Extensió: 20,21 km²
Població (2004): 724 habitants
Altitud: 212 m
Distància a Lleida: 10 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Els principals nuclis de població del terme són el poble dels Alamús, cap municipal, el llogaret de Vensilló, un indret de territori dins del Pla d'Urgell, el barri de la Barceloneta i les caseries de la Bassa dels Bous, la Calàndria, el Camí de Lleida, el Camí tras Pleta, les Malvines i Santa Maria.

ECONOMIA

La presència del Canal Auxiliar i el Canal Secundari d'Urgell permet que la majoria de conreus siguin de regadiu. Com a recurs d'aigua podríem destacar la

font natural de la Barceloneta. El blat ocupa la màxima extensió, i l'ordi i l'alfals han augmentat. Entre els arbres fruiters predominen les pereres i les pomeres, encara que també hi ha pressequers i nectarines. La cria de bestiar s'ha incrementat al llarg de la dècada dels vuitanta sobretot el sector porcí. Als Alamús hi ha una cambra agrària, una col·lectivitat de regants i una fàbrica de pinsos (Gatnau).

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
35,593%	22,881%	5,932%	35,593%	236

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1860	1900	1930	1960	1981	1991	2001
262	374	532	695	654	660	678

RESUM HISTÒRIC

Els Alamús era un petit lloc d'origen islàmic, als confins del regne àrab de Lleida. A la conquesta del Segrià fou incorporat a la ciutat i la jurisdicció restà en poder de Ramon Berenguer IV i dels seus successors. El 1362 els Alamús esdevingué per privilegi de Pere III un «carrer i poble de contribució de Lleida». Des del 1510 el poble gaudí de règim de paeria i continuà sota la jurisdicció reial i amb el caràcter de carrer de Lleida. La població del lloc anà disminuint; el 1618 tenia només 2 cases habitades i el 1632 es trobava pràcticament abandonat. Una acta del consell de la paeria del 1665, consta la seva

desaparició. La ciutat continuà, nomenant batlles per a administrar les terres i els conreus. La recuperació s'havia iniciat ja el 1708 (7 cases). Després dels decrets de Nova Planta (1721) els Alamús es convertí en ajuntament i tingué l'evolució econòmica i demogràfica ja assenyalada.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Martí.
- Santuari de la Mare de Déu de Vensilló.
- Arbre centenari. Xop negre.
- Carrer Major.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de la Creu, 1 Tel. 973 19 90 06

GIMENELLS I PLA DE LAFONT

Etimologia: sembla venir del llatí *geminellos*.

Extensió: 55,95 km²
Població (2004): 1.093 habitants
Altitud: 258 m
Distància a Lleida : 22 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Es troba a l'extrem nord-oest de la comarca i limita amb la Llitera i el Baix Cinca. És una de les zones agrícoles més importants. Les seves terres són regades per les derivacions del canal d'Aragó i Catalunya. Gimenells i el Pla de la Font és un dels municipis més joves del Segrià.

ECONOMIA

La totalitat de les terres de conreu del municipi són de regadiu, i els sembrats alternatius de cereals (ordi, blat, alfals i gira-sol) produeixen dues collites a l'any. També hi ha fruiters, principalment presseguers i pomeres. Pel que fa a la ramaderia, hi ha granges de porcs, vedells i conills.

A Gimenells hi ha la Cooperativa del Camp de Gimenells i al Pla de la Font la Cooperativa de Sant Josep Obrer. Pel que fa a la indústria, al cap municipal hi ha un taller de confecció i un assecador de cereals; al Pla de la Font també hi ha un taller de confecció i una empresa de material per a recs.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
54,824%	13,882%	4,235%	27,059%	425

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1162	1066

RESUM HISTÒRIC

El castell de Gimenells responia a una línia de guàrdies o defenses de l'antiga llerda. Els castells de Sucs i de Gimenells, si s'ha de jutjar per les seves restes (voltes en semicercle, amb pedra rústega de maçoneria), responen a una arquitectura anterior a la conquesta, ja que els sarraïns acostumaven a respectar les sòlides construccions anteriors, i el castell de Gimenells (més conservat que el de Sucs) mostra una tècnica molt similar a la de les estructures rurals del

món antic, als quals s'afegiren arcs d'estructura medieval i, damunt, un edifici amb finestres i espitlleres de l'època del Renaixement; aquesta darrera etapa correspon al domini dels Desvalls (segle XIV).

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Restes del castell de Gimenells
- Creus del terme

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Gimenells. Pl. d'Espanya, 13 Tel. 973 74 82 46

LA GRANJA D'ESCARP

Etimologia: derivat del francès *grange* (graner) i del vasc *esku* (mà) + *arpe* (?).

Gentilici: *grangers*.

Extensió: 38,67 km²

Població (2004): 1.045 habitants

Altitud: 78 m

Distància a Lleida: 34 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Les seves terres són regades pel Segre i el Cinca, molt a prop de l'aiguabarreig amb l'Ebre. Agricultura de regadiu. Darrerament els pescadors han pogut trobar en aquestes aigües el gegantí peix silur.

ECONOMIA

L'ametller i l'olivera es mantenen. Els arbres fruiters tendeixen a augmentar: pereres, presseguers i pomeres.

A la Granja d'Escarp hi ha 972 ha de terreny forestal i 400 ha de pastures permanents, una zona de caça

(conills, perdius, guatlles i tórtors); hi ha un vedat que és propietat de l'agrupació de caçadors del poble i un elevat nombre de granges de porcí. S'hi troba una bona part de l'explotació minera de lignit del Segrià. La Cooperativa del Camp La Sardana comercialitza la fruita i proporciona productes fitosanitaris. Hi ha també dues societats agràries de transformació i una empresa que comercialitza la fruita (Fruites Gat). A Vallferra, a l'esquerra del Segre i al límit amb Mequinensa, l'empresa Umesa encara treu carbó d'una mina subterrània.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
49,577%	12,676%	5,915%	31,831%	355

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1115	1064

RESUM HISTÒRIC

L'antiga fortalesa islàmica del castell d'Escarp expugnada pel Cid el 1082, ha estat identificada amb les restes trobades prop del Segre en la seva confluència amb el Cinca, on hi havia també altres de ceràmica de l'època imperial romana, que proven l'antiguitat de la fortalesa. El mateix castell d'Escarp fou cedit el 1120 per un alcaid almoràvit a Ramon Berenguer III. Aquestes terres passaren a propietat del veí monestir d'Escarp, fundat el 1213. El 1365 el nucli de la Granja d'Escarp figura amb 30 focs i dins la vegueria de Lleida i sota la senyoria de l'abat

d'Escarp. Passà durant el segle XIV, a la senyoria dels Montcada, barons i després marquesos d'Aitona, que la mantingueren fins a la fi de l'antic règim.

A partir del segle XVIII s'explotaren les mines de carbó amb una certa intensitat des del 1846 fins el 1960.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Restes del castell d'Escarp
- Església parroquial de Sant Jaume
- Capella de Sant Jaume
- Punta Roja i barranc de Vall de Mores.
- Pont Nou.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. Major, 3 Tel. 973 78 21 98

LA PORTELLA

Diminutiu de *porta*.

Extensió: 12,45 km²
Població (2004): 713 habitants
Altitud: 259 m
Distància a Lleida : 12 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Terme situat al vessant nord de la comarca, emplaçat en un planell rocós inclinat cap a la Noguera Ribagorçana, es troba regat per recs alimentats pel canal de Pinyana (documentat ja al segle XII), que li donen les possibilitats de conreu d'arbres fruiters i farratges.

ECONOMIA

L'economia del municipi és bàsicament agrària on el 90% dels conreus són de regadiu. A l'horta hi ha sobretot fruiters (pomeres, pereres i presseguers) i

també es conreen farratge i blat de moro. En les petites zones de secà es conreen cereals, ordi principalment. La ramaderia complementa l'agricultura. Es constata un cert augment del porcí durant la dècada dels anys vuitanta. Hi ha pastures permanents, alzinar i arbres de ribera: oms, pollancre i àlbers.

La Cooperativa del Camp de Sant Pere comercialitza els productes del camp. Hi ha empreses privades que compren i comercialitzen una gran quantitat de fruita del poble i la rodalia.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
38,428%	17,031%	10,044%	34,498%	229

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
585	623

RESUM HISTÒRIC

L'origen de la Portella sembla conseqüència de la batalla d'Albesa del 1003, doncs hauria estat difícil de mantenir el castell d'Albesa en poder dels comtes sense posseir un indret a l'altra banda de la Noguera Ribagorçana. Sembla que un cop s'havia planejat la conquesta de Lleida, 1143-45, el comte d'Urgell ocupà la riba dreta. La Portella esdevingué una avançada contra els musulmans de Lleida. El 1173, Ermengol VII, donà als hospitalers de la comarca d'Alguaire la meitat del terme de la Portella i l'altra meitat a Pere de Bellvis, que el 1179 la vengué als hospitalers. Aquests cavallers santjoanistes repoblaren l'indret. La plena

jurisdicció de la Portella fou adquirida el 1424 per la priora Blanca de Vilallonga. La Portella i els altres pobles de la baronia d'Alguaire, el 1836 s'integraren al partit judicial de Balaguer.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Despoblat d'Ascals.
- Església parroquial de Sant Pere.
- Casal dels Teixidor o Casa Gran.
- Caseria de Corregó.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de la Creu, s/n Tel. 973 18 61 84

LLARDECANS

Etimologia: de l'àrab jàrad + (ad-)dukkàn (l'erm dels comerciants ambulants).

Extensió: 66 km²
Població (2004): 583 habitants
Altitud: 397 m
Distància a Lleida 34 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Població situada a la zona sud-est de la comarca, a la plataforma garriguenca, la qual cosa fa que el conreu sigui de secà.

ECONOMIA

L'olivera és el conreu més important (70% de la terra conreada); també es fa l'ametller (27%) i una mica d'ordi. Al final dels anys setanta es va intentar el conreu de plantes aromàtiques (espígol), però no va

donar resultat i es va abandonar. El 1991 s'inicià l'experiència en algunes explotacions del conreu de festucs.

Pel que fa a la ramaderia, té importància l'aviram, la cria de porcs i menys la d'ovins i conills. La cooperativa del camp comercialitza els productes i hi ha un trull d'oli amb la denominació d'origen Olis de les Garrigues. També s'hi troba un taller de confecció.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
48,095 %	9,524%	4,286%	38,095%	210

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1991	2001
683	607

RESUM HISTÒRIC

Llardecans, sembla que tingué una repoblació un xic tardana. Fou atorgat durant el segle XIII als Santcliment, poderós llinatge de Lleida (procedent de Solsona), que eren senyors d'Alcarràs. Existia ja la vila closa, que contenia el castell, probablement d'origen àrab. A mitjà del segle XIV Llardecans ja era una vila notable, amb 53 focs. Tingué un paper important per a la causa catalana en la guerra contra Joan II (1462-72), doncs el camí de Lleida a Llardecans i a Flix era indispensable per a proveir de blat Barcelona (els Santcliment foren fidels a la Generalitat). En temps de Ferran II, vers el 1510, Joan de Santcliment, senyor de Llardecans, fou un dels

fundadors de la confraria de cavallers de Sant Jordi de Lleida el 1553.

La població passà el 1618 per venda als Castellvell, senyors de Maials, i formà part d'aquesta baronia, que passà a la segona meitat del segle XVIII als Bassecourt, barons de Maials i comtes de Santa Clara, que promogueren nous conreus a la comarca. El 1835 era encara dels comtes de Santa Clara.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Despoblat d'Adar
- Església parroquial de l'Assumpta
- Vila Closa
- Capella de la Mare de Déu de Loreto
- Farmàcia
- Restes del poblat hallstàtic.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. dels Arbres, 1 Tel. 973 13 02 01

LLEIDA

Els nuclis de població Butsènit, Granyana, Raimat, Ruffa, Sant Ruf, Sucs i les Torres de Sanui, formen municipi amb Lleida.

Per la seva activitat comercial Lleida atreu als habitants de la comarca, província i d'altres indrets també propers.

Etimologia: evolució del nom Ilersda (ibèric) > Ilerda (Ilatí) > Làrida (àrab) > Lleida.
Gentilici: lleidatans – lleidatanes.

Extensió: 211,70 km²
Població (2004): 119.935 habitants
Altitud: 155 m

DESCRIPCIÓ GENERAL

Cap de comarca i de la demarcació territorial de Lleida. Lleida està situada a la part central de la comarca. El terme municipal és el més gran de les Terres de Ponent i és creuat pel riu Segre. Les seves terres són regades pel canal d'Urgell i el canal d'Aragó i Catalunya, i produeixen magnífiques varietats de fruita dolça.

Els barris de Lleida són: Centre Històric, Pardinyes, Balafia, Escorxador, Mariola, La Bordeta, Cappont, Secà de Sant Pere, Camp d'Esports, Zona Alta, Magraners i Llivia.

ECONOMIA

L'agricultura és font de riquesa. Els arbres fruiters ocupen el 57,8% de la terra conreada, especialment pereres, pomeres i préssecs. A part la fruita, la resta de conreus es distribueixen així: menys del 5% del sòl és dedicat a hortalisses i un 11% a farratge, del qual destaca l'alfals. Dels cereals destaquen el blat i l'ordi, aquest últim lligat a la demanda de les empreses cerveseres.

La ramaderia també és d'importància, sobretot el porcí i l'aviram. Actualment, la major part d'aquestes

granges funcionen d'acord amb integracions verticals amb les cooperatives agro-ramaderes de la zona.

Lleida és un centre bàsicament de serveis, però la indústria representa una part important de l'economia afavorida pel fet que la ciutat és un nus viari important. L'estructura comercial lleidatana és composta en la seva major part per establiments de petita dimensió concentrat fonamentalment en les artèries principals del barri antic i als dos eixamples més antics de la ciutat. Hom disposa també de diversos mercats, entre els quals cal destacar el mercat dels Pagesos o el mercat de la Mariola. En un altre àmbit hi ha Mercolleida, on setmanalment es fixen els preus dels productes del camp i del bestiar.

L'oferta comercial de Lleida es complementa amb una sèrie de fires de cicle anual, destaquem entre altres la Fira Sant Miquel.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
4,316%	19,997%	6,851%	68,836%	41.817

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
112.035	112.129

RESUM HISTÒRIC

Itirida, Ilerda, Làrida, Lleida

El nom de la ciutat ha passat un procés de matisacions. Els ilergetes la van anomenar Itirida i més tard els musulmans l'anomenaren Làrida, el cronista català Muntaner fou el primer d'escriure Leyda referint-se a la Ilerda del romans.

El riu fou batejat amb el nom romà de Sicoris. El pas dels musulmans el van anomenar Sikar fins a esdevenir l'actual Segre.

Els ilergets de nissaga ibèrica són un poble constituït a mitjans del s. VI a C. El seu hàbitat es situa en llocs elevats i cal imaginar Itirida al cim de la Roca Sobirana. Indíbil i Mandoni, els seus cabdills més significatius foren els que defensaren la ciutat contra cartaginesos i romans. Un cop vençuts la ciutat rep el nom d'Ilerda: som a l'any 205 de la nostra era.

Les cròniques romanes parlen d'una ciutat fortificada, amb un pont de pedra, que constituïa un municipi (creat en temps de l'emperador August), que posseïa fèrtils hortes i que, a la fi del segle III, bandes de bàrbars germànics la destruïren. Cap als anys 716-719, Lleida va ser ocupada pels sarraïns; els quatre segles de convivència marcaren el caràcter de la ciutat.

L'octubre del 1149, la ciutat es rendeix a les tropes de Ramon Berenguer IV i Ermengol VI d'Urgell. S'atorga la Carta de Població a la ciutat. Jaume II, l'any 1300, estableix el famós Estudi General, que serà fins al s. XV l'únic centre d'Ensenyament Superior de la Corona d'Aragó.

Des del 1382 el govern de la ciutat s'instal·la a l'antic palau dels Sanaüja, obra significativa del romànic civil. A partir d'aquest moment l'edifici s'anomena Palau de la Paeria. El nom Paeria correspon al privilegi de Jaume I (1264) el qual substitueix l'antic consolat d'origen romà, per la Paeria com a forma de govern municipal. El segle XI suposa el període de proliferació de grans obres arquitectòniques que han perdurat fins als nostres dies, tal com l'Hospital de Santa Maria i l'obra que identifica la nostra ciutat: la Seu Vella (iniciada al s. XIII).

Els dos segles següents foren de recessió, agreujats per guerres i malalties que culminaren amb la Guerra dels Segadors (1640-1644). La ciutat queda malmesa i quan Felip V hi entra la troba en ruïnes. A partir de 1705 s'inicia un nou període d'aixecament de la ciutat sota el domini dels Borbons. Felip V, amb el decret de Nova Planta (1714) Lleida perd les llibertats, el règim foral de la Paeria i la Universitat, tanca al culte La Seu Vella, (1707), convertint-la en quarter militar. Al segle XVIII la ciutat recupera la seva imatge i dimensió; sota el regnat de Carles III es construeix la Catedral Nova. Els nous plantejaments il·lustrats van aportar figures com Blondel i el Baró de Maials que van donar a la ciutat una fesomia urbanística adient al seu paper de cap de província.

A principi del segle XIX Lleida pateix una nova invasió, la napoleònica. Un cop més la ciutat es veu obligada a redreçar-se de les desfetes de les guerres, i s'inicia

una nova etapa a partir de la segona meitat del segle XIX.

El ferrocarril arriba a la ciutat el 1860; el 1864 s'inauguren els jardins dels Camps Elisis i el 1865 l'arquitecte Josep Fontseré elabora el primer pla urbanístic modern de la ciutat.

El començament del s. XX suposa la reafirmació de l'Estat català amb la Mancomunitat de Catalunya que fou abatuda per la dictadura de Primo de Rivera (1924-1930). Amb la Segona República vam recuperar les nostres institucions i destacades figures lleidatanes com Francesc Macià i Lluís Companys que van restaurar la Generalitat de Catalunya. La Guerra Civil (1936-39) destrossa, un cop més, la ciutat que, amb 40.000 habitants l'any 1940, necessita l'esforç de tots per al creixement urbanístic, comercial i demogràfic.

QUÈ S'HA DE VISITAR

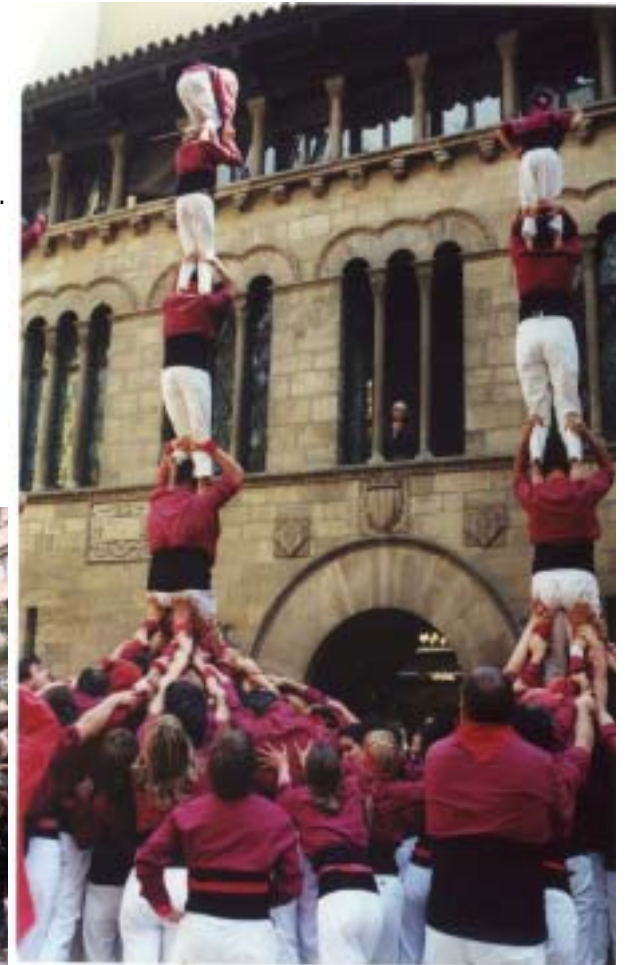
- Seu Vella
- La Suda
- Plaça de Sant Joan, porxos de la Paeria i Carrer Major
- Centre d'Art la Panera
- Plaça del Dipòsit
- Església de Sant Llorenç
- Catedral Nova
- Universitat de Lleida (antic seminari)
- Antic Hospital de Santa Maria
- Auditori Enric Granados
- Biblioteca Pública
- Arc del Pont i Indíbil i Mandoni
- Cases modernistes com casa Melcior, casa Morera.
- Palau de la Paeria
- La Suda
- Edifici del Roser
- Museu Històric Municipal
- Museu de Lleida, Diocesà i Comarcal
- Museu Capitular
- Museu d'Art Jaume Morera
- Sala Leandre Cristòfol

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament

Pl. de la Paeria, 1 Tel. 973 700300 Fax. 973 24 89 55

MAIALS

Etimologia: de l'àrab *al-màjalis* (el lloc de reunió).

Gentilici: *maialencs*.

Extensió: 57,14 km²

Població (2004): 950 habitants

Altitud: 395 m

Distància a Lleida 39 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Maials està situat a la part sud-est de la comarca. Emplaçat a la plataforma garriguenca, és un dels grans productors d'oli de Catalunya.

ECONOMIA

L'olivera ocupa més del 60% de la terra conreada, l'ametller el 30% i l'ordi el 10%. Des del 1991 es conrea el festuc en una de les finques del municipi.

Pel que fa a la ramaderia, les granges de porcs i d'aviram complementen l'agricultura. La Cooperativa

del Camp Foment Maialenc es dedica a fabricar oli, que té la denominació d'origen de Borges Blanques i comercialitza la marca Baró de Maials. Hi ha un polígon industrial que concentra tota l'activitat d'aquest sector.

Ocupats any 1996

agricultura indústria construcció serveis Total

65,152% 5,152% 4,242% 25,455% 330

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996 2001

1017 952

RESUM HISTÒRIC

L'estructura urbana de la vila correspon a poblats de cultura ibèrica, sobre turons amb sepultures de fossa. Després de la dominació sarraïna aquest territori fou donat al bisbe de Tortosa, Gaufred. La repoblació no es féu efectiva fins al regnat de Jaume I (1213-76).

La jurisdicció civil va ser del sobirà Pere III el Cerimoniós. El 1381, Maials era de «l'honrat Joan Mercer, ciutadà de Saragossa». En la guerra contra Joan II, la Generalitat féu fortificar la vila (1464). El 1499 era senyor de Maials Francesc de Camporrells i a mitjà del segle XVI havia passat a la família Castelvell. El 1603 Josep de Castelvell era paer en cap de Lleida.

La baronia passà als Bryas i una dama d'aquest llinatge es casà el 1740 amb Procope F. de Bassecourt, el conegut militar que havia de ser corregidor de

Lleida (1761-65), impulsor de les obres públiques i del conreu de l'olivera. Li fou confirmat el 1754 el títol de baró de Maials.

Els sometents de Llardecans i de Maials lluitaren en la guerra del Francès i de nou en la primera guerra Carlina (1834-40).

QUÈ S'HA DE VISITAR

-Vila Closa o Vileta

-Restes de la parròquia de Santa Maria

-Capella de Sant Seb

-Església de Sant Pere

-Església parroquial de Santa Maria o de l'Assumpció

-Pont del Nofre

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de l'Església, s/n Tel. 973 13 00 04

MASSALCOREIG

Etimologia: de l'àrab mǎnzal (alberg) i quràish (nom propi d'una tribu àrab).

Gentilici: massalcoretjans.

Extensió: 14,65 km²
Població (2004): 610 habitants
Altitud: 94 m
Distància a Lleida: 31 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Les seves terres són banyades al pas del riu Cinca, abans de l'aiguabarreig amb el Segre, i pel canal d'Aragó i Catalunya.

ECONOMIA

El 100% de la terra conreada és de regadiu, gràcies al canal d'Aragó i Catalunya i als canals derivats del Cinca. Els conreus més importants són els fruiters (les pereres i els préssecs, en menor quantitat les pomeres). La cria de bestiar, que complementa

l'agricultura, comprèn porcí i boví. A més de la caça, practicada a tot el terme (conills i perdius), hi ha pesca als rius (barbs i madrilles). Hi ha cambra agrària i una cooperativa del camp, que comercialitza la fruita, distribueix adobs i insecticides i alhora és supermercat.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
61,878%	9,392%	3,867%	24,862%	181

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
658	598

RESUM HISTÒRIC

Malgrat trobar-se en la zona més arabitzada del Segrià, consta que aviat fou repoblat per cristians. Durant el 1365 Massalcoreig pertanyia a l'abat d'Escarp, però a la fi del segle XIV, passa a ser de Guillem Ramon de Montcada. Durant el primer terç del segle XVII consta encara com dels marquesos d'Aitona. El 1831, a la fi del règim senyorial, era ja de la jurisdicció del prior d'Escaladei.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Bartomeu
- Restes de l'antic monestir d'Escarp
- Els Budells
- Aiguabarreig Segre-Cinca.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de l'Església, s/n Tel. 973 79 36 01

MONTOLIU DE LLEIDA

Etimologia: del llatí monte (muntanya) i de l'àrab culàwa (lloc enlairat).
Gentilici: montoliuencs.

Extensió: 7,24 km²
Població (2004): 477 habitants
Altitud: 166 m
Distància a Lleida: 8 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Per ell passen la sèquia de Torres i els canals d'Urgell i de Seròs. Només el 32% de les seves terres són regades pels dos primers canals i produeixen una excel·lent fruita dolça, malgrat que és principalment terra de secà.

ECONOMIA

El conreu més important del terme són els fruiters (pereres, pomeres i presseguers). En segon lloc el conreu més important és l'ordi de secà, i en darrer

lloc el blat de secà, que gairebé havia desaparegut, però que a partir del 1981 anà prenent importància altra vegada.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
41,566%	16,265%	4,217%	37,952%	166

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
486	464

RESUM HISTÒRIC

Sembla que fou el cavaller segarrenc Pere de Montoliu qui repoblà el lloc, el qual participà al servei de Ramon Berenguer IV, en la conquesta de Lleida. Cedí, el 1179, al bisbe i als canonges de la seu de Lleida els delmes de la seva senyoria. El 1213 Pere I el Catòlic cedia a la capella de Sant Pere de la Suda de Lleida la possessió del castell de Montoliu.

La torre de Montoliu, dins el terme del castell de Montoliu que Pere I havia transferit a l'Església de

Lleida, sembla la mateixa torre d'En Bertran Navarra, ciutadà de Lleida, i que tenia 8 focs. Malgrat que la senyoria hagués passat de mans de la clerecia a un laic, la jurisdicció corresponia al rei, i així Joan I empenyorà el 1393 uns drets sobre Montoliu a Berenguer de Cortielles. Més endavant, el 1462, a l'inici de la guerra contra Joan II, el mestre de Calatrava (fill bastard de Joan II) s'apoderà de Montoliu i el retingué fins el 1481 el comte de Cardona. El 1518 consta de nou en mans dels Navarra, i en el primer terç del segle XVII pertanyia a Joan de Gomar. A la fi de l'antic règim la senyoria del lloc tornava a ser possessió dels canonges de Lleida.

QUÈ S'HA DE VISITAR

-Església parroquial de la Nativitat de Nostra Senyora
-Despoblat de Tabac

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. de la Creu, 21 Tel. 973 72 02 80

PUIGVERD DE LLEIDA

Etimologia: del llatí podiu viride (muntanya verda).

Gentilici: puigverdins.

Extensió: 12,42 km²
Població (2004): 1.141 habitants
Altitud: 219 m
Distància a Lleida : 13 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Nucli emplaçat a l'est de la comarca, limita amb les Garrigues i el Pla d'Urgell, regada pel canal d'Urgell, que travessa el territori, i pel Canal Auxiliar i el torrent de la Femosa.

ECONOMIA

Gairebé la totalitat dels conreus són de regadiu. Es troben en expansió les pomeres, seguides de les pereres i els presseguers. El blat de regadiu i el blat

de moro ha anat perdent importància respecte al alfals i al gira-sol.

La cria de bestiar complementa l'agricultura (en primer lloc porcí, aviram i oví). Hi ha dues cooperatives, una fàbrica de mobles i una altra que es dedica a la fabricació de conserves —sobretot melmelades i confitures— i productes dietètics.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
32,713%	13,83%	7,713%	45,745%	376

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1005	1073

RESUM HISTÒRIC

L'origen de la població, fou una torre sarraïna atorgada a la conquesta cristiana del territori a Pere de Puigverd, que participà en la presa de Lleida, procedent de Puigverd de Sió o Agramunt.

El 1201, Guillem de Cervera (senyor de Juneda) i Bernat de Montpaó donaren als homes de la Torre de Sentmenat unes cases situades a Puigverd. El cognom de Puigverd apareix entre els prohoms de Lleida (1213), però ignorem la relació que pot tenir aquest Pere de Puigverd i la casa d'Espens i el motiu pel qual el domini passà dels Cervera al dit llinatge Espens, Berenguer d'Espens, que havia participat en el setge de Lleida.

Durant el 1365 Puigverd apareix en la vegueria de Lleida amb 26 focs i sota el domini de Pere d'Espens. Durant el 1381 la població havia baixat a 13 focs. En el llibre *Pràctica, forma i estil de celebrar corts en Catalunya* (1632), Puigverd apareix dins la senyoria de la cartoixa d'Escaladei, on es mantingué fins a la fi de l'antic règim.

La guerra de Successió afectà poc la població i al llarg d'aquest segle tingué un augment considerable.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Pere
- Estació de ferrocarril
- Restes arqueològiques

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. Major, 7

ROSSELLÓ

Etimologia: del francès rossillon
Gentilici: rossellonencs.

Extensió: 9,90 km²
Població (2004): 2.086 habitants
Altitud: 252 m
Distància a Lleida 9 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

És situat al sector de la plana segrianenca del N de la ciutat de Lleida, a la banda dreta de la Noguera Ribagorçana drenada pel canal de Pinyana, que travessa el territori de N a S per la banda de llevant. A ponent la plana s'eleva en els primers graons de la plataforma Segre-Cinca.

ECONOMIA

Gairebé tot el regadiu és ocupat per arbres fruiters (sobretot pomeres, pereres i presseguers), però

esporàdicament també s'hi fa alfals, panís, ordi i hortalisses. Al secà es conrea ordi i blat.

L'agricultura té un bon complement en la ramaderia (sobretot aviram, porcí, boví, conills). La Cooperativa del Camp Frurose es dedica a la comercialització de la fruita. La centenària empresa paperera Alier, situada a 1 km del cap municipal i vora el camí de Benavent de Segrià, on té les oficines centrals.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
11,318%	35,135%	12,669%	40,878%	592

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1733	1902

RESUM HISTÒRIC

Les primeres restes de Rosselló de Segrià es relacionen amb el jaciment arqueològic anomenat la Tossa de Dalt, el qual presentava estructures d'una vil·la romana.

La primitiva població del terme, d'època islàmica, correspon al nucli del Canís. A no gaire distància d'aquest lloc Ramon Berenguer IV atorgà a Guillem de Rosselló una torre. El 1176 Ramon de Rosselló, potser descendent de Guillem, vengué la torre a l'orde de l'Hospital. Hi hagué disputes entre templers i

hospitalers, però en suprimir-se l'orde del Temple els seus béns passaren als hospitalers.

La guerra dels Segadors representà el despoblament de Rosselló. Però sembla que la tendència a abandonar aquests llocs, és anterior i caldria vincular-la als anys del bandolerisme (segona meitat del segle XVI).

El repoblament del segle XVIII es registra ja a l'inici del regnat de Felip V. Després de la guerra de Successió la població es reféu i el bisbe Galindo projectà la nova església (1757).

El poble prosperà extraordinàriament al segle XVIII. Fou una població exclusivament agrícola fins a la fi del segle XIX, quan començà una incipient industrialització (fàbrica de filats de cotó, una de paper d'estrassa, un molí fariner i tres premses d'oli).

QUÈ S'HA DE VISITAR

-Església parroquial de Sant Pere ad Víncula
-Restes arqueològiques

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Av. de Catalunya, 2 Tel. 973 73 27 03

SARROCA DE LLEIDA

Etimologia: la roca.
Gentilici: sarroquins.

Extensió: 41,24 km²
Població (2004): 437 habitants
Altitud: 201 m
Distància a Lleida : 22 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Els seus altiplans són retallats per barrancs que davallen de la serra de la Llena vers el Segre, com són ara la Vall Major que procedeix de les Garrigues i desguassa al pantà d'Utxesa, al municipi de Torres de Segre.

ECONOMIA

El principal conreu de secà és el cereal (ordi i també una mica de blat), que ocupa gairebé el 50%; la resta se'l reparteixen les oliveres (el 30%) i l'ametller (el 20

%). La ramaderia ha esdevingut un complement de l'agricultura sobretot la cria de bestiar porcí, oví i boví. La cooperativa del camp comercialitza els cereals, les ametlles i l'oli, i proporciona productes fitosanitaris als seus associats. L'empresa Olis Veà, situada als afores de la població, a més de vendre la seva producció d'oli d'oliva a l'estat espanyol, n'exporta als EUA, al Japó i a països comunitaris com França, Anglaterra i Alemanya.

Ocupats any 1996

agricultura indústria construcció serveis Total

~~44,720%~~ ~~20,497%~~ ~~6,832%~~ ~~27,950%~~ ~~161~~

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1990	2001
486	457

RESUM HISTÒRIC

La base del castell de Sarroca és de construcció àrab, potser aprofitant carrers més antics d'una possible fortalesa bastida als límits de la llerda romana, però la major part de l'edifici conservat és dels segles XIII i XIV. El 1357 el rei Pere III vengué a Francesc de Santcliment, important ciutadà de Lleida, la jurisdicció total del castell de Sarroca època en que es construí la part gòtica. Els Santcliment, participaren en els torneigs de la confraria de Sant Jordi. Quan s'establí aquesta confraria a Sarroca, era regida pels Santcliment de Prunera (1553) i llavors es bastí la

façana plateresca de la seva església. Els Santcliment de Prunera vengueren al 1618 la baronia de Sarroca i Llardecans a Josep de Castellvell, senyor de Maials. Els Castellvell foren austriacistes en la guerra de Successió i Sarroca, que ja havia estat un baluard en la guerra contra Joan II i en la dels Segadors, tornà a tenir importància estratègica. El domini passà als Bassecourt, comtes de Santa Clara i barons de Maials; a la fi del segle XVIII la senyoria era de la família Matas de Barcelona. La presència dels Bassecourt, corregidors de Lleida, contribuï a l'expansió de l'olivera, com a la resta de la comarca. El castell encara tingué un paper en la guerra del Francès i fou ocupat pels carlins el 1836.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Antic castell de Sarroca
- Església parroquial de Santa Maria de Sarroca
- Restes arqueològiques
- Pont de la Riera de la Vall Major.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. de Monsenyor Vilaplana, 30
Tel. 973 12 60 01

SERÓS

Etimologia: de l'àrab sirār (part inferior d'una vall).

Gentilici: serosans - serosanes.

Extensió: 86,20 km²
Població (2004): 1.827 habitants
Altitud: 103 m
Distància a Lleida : 28 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme municipal de Seròs, s'estén pel sector sud-occidental de la comarca, fa límit amb el Baix Cinca, a banda i banda del Segre, que el travessa en direcció NE-SW fins poc abans de la seva confluència amb el Cinca. A la dreta del riu, hi ha la vila de Seròs i l'antic convent de Vinganya.

ECONOMIA

El sector de l'esquerra del Segre, el garriguenc, té agricultura de secà, on l'olivera, és el conreu predominant, l'ametller es manté i l'ordi de secà és un altre dels conreus importants. El regadiu es concentra a les terres de la dreta del riu amb el cultiu d'arbres fruiters (pereres, presseguers i pomeres). El bestiar és un complement de l'agricultura.

A Seròs hi ha set cambres frigorífiques, dos trulls d'oli i empreses de la construcció. Les mines lignitíferes a cel obert han estat explotades de manera intermitent per La Minera del Bajo Segre, que té la seu a Fraga.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	Serveis	Total
49,914%	8,950%	7,057%	34,079%	581

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1800	1771

RESUM HISTÒRIC

La vila era ja important en l'època dels almoràvits. En el conveni establert entre el valí Avifelel de Lleida i Ramon Berenguer III l'any 1120, un dels pobles cedits pel valí fou Seròs. Se sotmeté després de la conquesta de Lleida (1149) a Ramon Berenguer IV i a Alfons I amb la condició que els sobirans i els repobladors respectessin les lleis i la religió de les seves comunitats musulmanes. La vila pertanyé a la corona fins el 1212, que fou cedida a

Constança d'Aragó, filla natural de Pere I, en casar-se amb Guillem Ramon de Montcada.

La vila, restà vinculada a la baronia d'Aitona, de la branca dels Montcada que el 1722 es fusionà amb els ducs de Medinaceli, però continuà essent una població de moros (la repoblació cristiana gairebé no es notà en aquesta zona), que romangueren més de 400 anys en aquestes terres. Del 1502 al 1530 hi hagué una campanya per batejar la comunitat morisca. Els veïns de Seròs, el 1526, eren ja cristians novells però musulmans de cor, i continuaren les seves pràctiques fins a l'expulsió definitiva (1609) que no fou total doncs no volien veure abandonades les terres.

La població, al llarg del segle XVIII, es beneficià de la política agrària duta a terme pels corregidors il·lustrats de Lleida. En la guerra del Francès, Seròs alçà un sometent de 62 homes. En la primera guerra Carlina es tornà a lluitar.

A partir del 1913 es dugué a terme la construcció del canal dit de Seròs que donà lloc a la central hidroelèctrica de Seròs (instal·lada al terme d'Aitona), una de les primeres obres hidroelèctriques de Barcelona Traction. Llavors es bastí un pont sobre el Segre que substituï la vella barca que travessava el riu. La guerra civil de 1936-39 fou especialment negativa per a Seròs.

QUÈ S'HA DE VISITAR

-Església parroquial de Santa Maria
-Monestir trinitari de Nostra Senyora dels Àngels d'Aviganya

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de les Escoles, 1 Tel. 973 78 00 09

SOSES

Etimologia: de l'àrab sàuda (de color negre).

Extensió:	33 km ²
Població (2004):	1.565 habitants
Altitud:	188 m
Distància a Lleida:	15 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme municipal de Soses, s'estén a la dreta del Segre, al límit amb el Baix Cinca.

La part de llevant, a la zona al·luvial fèrtil del riu, és regada per la sèquia de Remolins o de Soses, i la resta, a la zona de plataformes seccionades en plans i turons que separen les conques del Segre i del Cinca (Serra Pedregosa), és regada per sèquies derivades del canal d'Aragó i Catalunya.

ECONOMIA

El regadiu representa el 96% dels conreus, on predominen arbres fruiters, especialment pomeres i pereres, i amb menys importància pressequers. S'hi fa una mica d'alfals i ordi, i darrerament tomàquets. Trobarem granges principalment d'aviram i porcí, així com amb menys quantitat de boví i d'oví.

A Soses hi ha cambra agrària, una cooperativa agropecuària, sis magatzems de fruita, una fàbrica de pinsos (Pinsos Gili), una d'adobs (IFA) i una empresa que fabrica polpa de fruites (Industrialització de Fruites del Segre). També hi ha una fàbrica de tubs (Pretensats Casals), una empresa de fabricació i muntatge d'estructures metàl·liques per a tot tipus de construccions (Cemesa) i un taller de laminació (Brau)

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
42,424%	11,932%	8,902%	36,742%	528

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1504	1466

RESUM HISTÒRIC

La població és d'origen islàmic. Les restes de muralla que dominen el nucli antic corresponen a l'antiga fortalesa àrab. El 1120, Soses i el seu castell foren un dels llocs que Avifelel atorgà a Ramon Berenguer III en virtut dels pactes que feren. Quan Ermengol VI d'Urgell travessà la Noguera Ribagorçana per a la

conquesta del Segrià (1145), abans del setge de Lleida per Ramon Berenguer IV (1145), Soses caigué en poder seu.

El 1223 Jaume I confirmà a la seva germanastra Constança la possessió dels castells d'Aitona, Seròs i Soses, aquesta es casà amb Guillem Ramon de Montcada, fundador de la branca dels Montcada, senyors d'Aitona. El baró Ot (III) de Montcada (mort vers el 1426) cedí Soses a Climent de Santmartí. Al 1386 la jurisdicció reial fou venuda al capítol de Lleida per 1 500 florins. Els Santmartí, però, conservaren drets sobre Soses fins el 1414.

En la guerra contra Joan II, Mateu de Montcada s'apoderà de Soses, feu dels canonges, fet que motivà la seva excomunió per part dels canonges. El 1471 el lloc tornà a la canongia per conveni amb el mateix Mateu de Montcada.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Llorenç
- Poblat ibèric de Gebut
- Ermita de Sant Miquel
- Vestigis arqueològics

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de l'Ajuntament, 1 Tel. 973 79 78 06

SUDANELL

Etimologia: de l'àrab *sudàn* (els negres).
Gentilici: *sudanellencs*.

Extensió: 8,7 km²
Població (2004): 774 habitants
Altitud: 152 m
Distància a Lleida: 10 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme municipal de Sudanell, es troba a la riba esquerra del Segre, a l'indret de la desembocadura del riu de Set. D'extensió reduïda, s'estén per les terrasses quaternàries del riu, travessades per l'esmentat riu de Set, la secular sèquia de Torres i el canal de Seròs.

ECONOMIA

Domina el cultiu dels presseguers, molt coneguda la varietat de préssec Groc de Sudanell, seguit per les pomeres i les pereres. Cal esmentar la Cooperativa del Camp i la Cooperativa de Consum Sant Jordi, i entre les indústries derivades de l'agricultura, la Companyia Fructícola Catalana. També destaca una fàbrica que produeix fertilitzants (Lleida Unió Química).

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
36,630%	10,989%	4,762%	47,619%	273

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
736	704

RESUM HISTÒRIC

La repoblació d'aquest terme fou coetània a la de Lleida. Els documents de mitjans del segle XI parlen de la *vila vella* (aràbiga) i de la *vila nova*, on els nous repobladors cristians posaren la parròquia sota l'advocació de Sant Pere. El 1357 el rei Pere III vengué als hospitalers la jurisdicció que els templers havien tingut sobre alguns llocs comarcals, entre ells la de Sudanell. El 1398 signà carta de veïnatge amb Lleida, però el domini senyorial continuà en mans dels hospitalers fins a l'extinció de les senyories. El 1462, a l'inici de la guerra contra Joan II, el mestre de

Calatrava (fill bastard del rei) s'apoderà de Sudanell, que romangué en poder dels reialistes alguns anys. A l'inici del segle XVIII hi havia a la vora dels dos rius una gran plantació de moreres que permetia la cria de cucs de seda per part dels veïns, la qual donà prosperitat a la població.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Sant Pere
- Creu del terme
- Pont de les Cinc Boqueres

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de l'Ajuntament, 4 Tel. 973 25 81 55

SUNYER

Etimologia: del nom personal germànic Suniar, derivat de Sunja, (veritat).

Extensió: 12,7 km²
Població (2004): 287 habitants
Altitud: 211 m
Distància a Lleida: 15 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Situat a la plataforma garriguenca, al mig de la comarca.

ECONOMIA

Els conreus que ocupen pràcticament tot el terme són totalment de secà. L'ordi representa més del 75% dels conreus; en segon lloc hi ha l'ametller, que ha augmentat, i les oliveres no arriben al 10%. La cria de bestiar complementa l'agricultura i té una importància relativa. Durant la dècada dels anys vuitanta s'incrementà. La cooperativa del camp comercialitza

els productes agraris i proporciona productes fitosanitaris als seus associats; fins el 1988 havia tingut un trull d'oli.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
53,0%	15,0%	5,0%	27,0%	100

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
314	297

RESUM HISTÒRIC

Segons un document del 1218 Ramon de Cervera, un dels castlans de Lleida, va vendre a Arnau de Sanaüja el castell i lloc de Sunyer per 1 800 morabatins. Aquest mateix personatge colonitzà altres llocs del Segrià i les Garrigues.

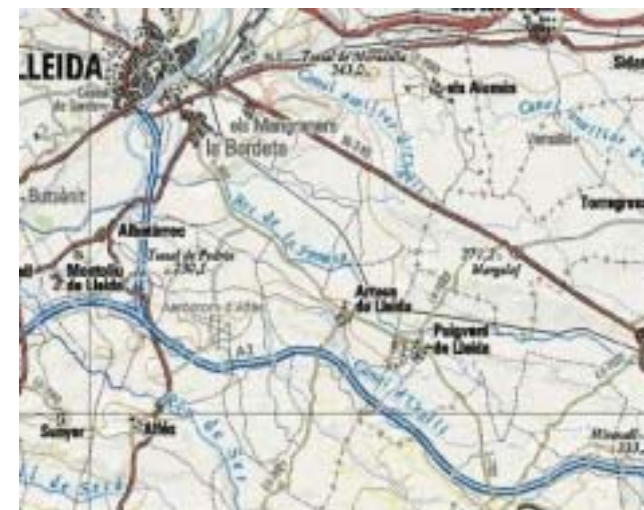
El darrer senyor de les Borges i de Sunyer d'aquest llinatge, Pere de Sanaüja, testà el 1342 i el seu casal es convertí per obra dels seus marmessors en la Paeria de Lleida. Aquests mateixos marmessors traspasaren Sunyer a Pere Sescomes, nebot del bisbe Arnau Sescomes, i el mateix Pere cedí el 1358 els pobles de Sunyer, Vinfaro, Alcanó i Alfés al seu fill Joan Sescomes. En 1553 era del capítol de la seu de Lleida, que conservà el lloc fins a l'abolició de les senyories.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Restes del castell de Sunyer
- Església parroquial de la Nativitat de Maria
- Restes del santuari de Santa Llúcia
- Restes arqueològiques

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Av. de les Garrigues, s/n Tel. 9731 6155

TORREBESSES

Etimologia: de l'indoeuropeu torres + bekiones (torres bessones).

Gentilici: torrebessins - torrebessines.

Extensió: 27,61 km²
Població (2004): 298 habitants
Altitud: 287 m
Distància a Lleida: 29 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme municipal de Torrebesses, es troba situat a la part sud-oest de la comarca, en una depressió de la plataforma garriguenca. El terme és drenat a la vall mitjana per la Vall Major (o riera de Juncosa), que procedeix de la serra de la Llena i desaigua al pantà d'Utxesa, vora el Segre.

ECONOMIA

Els conreus, ocupen actualment el 59,6% de la superfície municipal i són tots de secà. L'olivera és el principal conreu (60%) seguit de l'ametller. Hi ha algunes hectàrees dedicades als cereals i diverses finques que estan conreant festucs.

Pel que fa a la ramaderia de més a menys importància s'hi cria: aviram, boví, porcí i oví. La cooperativa del camp comercialitza els productes, hi funciona un trull d'oli. L'empresa Construccions Mecàniques Puigdemívol, produeix maquinària agrícola. Hi ha una fàbrica de deshidratats de fruits secs.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
41,758%	19,780%	6,593%	31,868%	91

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
339	329

RESUM HISTÒRIC

Després de la conquesta cristiana, la repoblació del territori fou confiada a la casa de Cervera. Els templers reberen també honors i la senyoria, que a l'extinció de l'orde (1317) retornà a la corona. Pere III vengué el 1359 la jurisdicció de la Granadella, Granyena de les Garrigues i Torrebesses a Pere Moliner, ciutadà de Lleida. El 1394 Perot Moliner, per una permuta, cedí Torrebesses a Pere Icard, també ciutadà de Lleida, a canvi del castell i lloc de Vilafortuny. El seu fill Manuel

Icard vengué Torrebesses (mitjan segle XV) a Bernat i Margarida Boixadors (el 1455 era de Margarida, ja vídua). El 1462, iniciada la guerra contra Joan II, aquest monarca s'apoderà del poble, que cedí al seu escuder Pedro de Lizarazo; la seva vídua, des de Saragossa, vengué el seu domini a la cartoixa d'Escaladei. Torrebesses es mantingué fins a la fi de les senyories (1835) en poder de la cartoixa, que reformà i conservà el magnífic castell palau.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Restes del castell palau de Torrebesses
- Església parroquial de Sant Salvador
- Creu de terme
- Casals notables
- Santuari de Sant Roc i font de Sant Roc
- Museu local
- Restes arqueològiques

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. del Portal, 3 Tel. 973 126059

TORREFARRERA

Etimologia del llatí: turres (fortalesa, torre), del català Ferrer(a), nom propi de nissaga.

Gentilici: torrefarrerins - torrefarrerines

Extensió: 23,48 km²
Població (2004): 2.203 habitants
Altitud: 214 m
Distància a Lleida: 5 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Torrefarrera es troba al vessant nord del Segrià, emplaçat al mig de la plana i regat pels canals de Pinyana i d'Aragó i Catalunya. Cal destacar les fonts naturals del Guitarres i la font Mostany.

ECONOMIA

L'activitat econòmica bàsica de Torrefarrera és l'agricultura. S'aprofita l'aigua del canal de Pinyana i la del canal d'Aragó i Catalunya. El conreu principal són els fruiters (pomeres i pereres sobretot, i en

menys quantitat el presseguer i la nectarina), l'ordi de secà, l'ordi de regadiu i el blat de regadiu. Té certa importància la cria de bestiar porcí i menys la de boví, l'aviram i l'oví.

A Torrefarrera hi ha la Cooperativa del Camp i la Societat Cooperativa Fructícola, que es dedica a la conservació de la fruita; la Cooperativa de Consum, dedicada al forn i als comestibles; cambres frigorífiques per a la conservació i la comercialització de la fruita (Torrefarrera Fruits, Frigorífics de Pinyana i Agrofruit); a més d'una fàbrica d'adobs i productes fitosanitaris (Andrés Andreu), una d'elements pre-tessuts (Pretosa), una de cambres frigorífiques i taulells (Inoxtel) i una de formigó (Balni).

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
22,439%	20,650%	4,390%	52,520%	615

Escultura de la Nova Creu
(escultor Jaume Plensa)

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1593	1992

RESUM HISTÒRIC

L'origen del poble és en una de tantes torres de conreus abandonades pels sarraïns. Torrefarrera, pertanyé des dels dies de la conquesta (1147-50) als cavallers del Temple fins a l'extinció de l'orde (1312), que passà als hospitalers, els quals la conservaren fins a l'extinció de les senyories (1835).

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Partida de la Grallera
- Església parroquial de la Santa Creu
- Edifici de l'Ensenyança
- Església parroquial de la Trinitat
- Arbre centenari

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. Major, 35 Tel. 973 75 00 01

TORRES DE SEGRE

Blasonament: Escut caironat: de porpra, 2 torres obertes d'or posades en faixa sobre un riu en forma de peu ondat faixat de 4 peces onades d'atzur i d'argent, alçat sobre un altre peu de gules amb la creu plena d'argent. Per timbre, una corona mural de vila.

Etimologia: del llatí *turres* (torres, fortificacions) i derivat del substrat Sioris.

Gentilici: torredans - torredanes

Extensió: 50,56 km²
Població (2004): 1.935 habitants
Altitud: 119 m
Distància a Lleida: 15 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Torres de Segre es troba a l'oest de la comarca, regat pels canals d'Aragó i Catalunya i de Seròs i les sèquies de Remolins i de Torres. Hi trobem el pantà d'Utxesa: reserva natural dins del terme municipal de Torres de Segre, és l'ecosistema aquàtic més important de la comarca.

ECONOMIA

Els principals conreus són els arbres fruiters (pereres, pomeres i presseguers), els cereals, l'ordi de secà i l'ordi de regadiu, el farratge, el blat de moro, etc. Pel que fa a la ramaderia, cal destacar el notable augment de l'aviram, hi ha també porcí, oví i boví. El pantà d'Utxesa, atreu pescadors de tota la regió de Lleida. La cooperativa de Nostra Senyora de Carrassumada, manipula la fruita i la comercialitza. També hi ha més d'una desena de magatzems de fruita (Fruites Siura, Fidel Català, Frutos Diego Martínez, Eusebio Ribes Muné, etc.), dos tallers de confecció, una fàbrica de mobles (Muebles Areco), una empresa que es dedica a la compra-venda de camions (Hermanos Montull), una que fabrica productes per a la neteja de cotxes (Lebo) i una fàbrica de formigó (Fàbrica Hormigonera).

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
40,758%	13,586%	6,793%	38,863%	633

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
1786	1838

RESUM HISTÒRIC

La població d'origen àrab, té un origen defensiu dins la línia de fortalises aturonades damunt el Segre. El primer esment ja com a força cristiana és del 1153, dins la casa de Cervera, en una donació al monestir

de Poblet. El 1168 l'església de Torres depenia del paborde d'Alcarràs. La sèquia de Torres té un origen antiquíssim i apareix documentada ja el 1154 és a dir, ja existia abans de la conquesta cristiana.

El 1227 Ramon de Cervera vengué per 9 000 morabatins d'or el castell i la vila de Torres de Segre i els drets sobre la seva sèquia als mercaders llenguadocians Hug de Blumat, Pere Clavell i Guillem Hug de Tolosa. El condomini de les tres famílies passà per diverses mans fins que fou adquirit pel bisbe d'Osca Jaume Sarroca (fill natural de Jaume I), el qual deixà el castell i drets als templers. A l'extinció de l'orde (1317) passà als hospitalers.

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Nucli antic
- Casa del Comanador
- Castell de Torres
- Església parroquial de Nostra Senyora de l'Assumpció
- Santuari de la Mare de Déu de Carrassumada
- Restes arqueològiques
- Creu de terme
- Pont de Torres.

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. de l'Església, s/n Tel. 973 796005

TORRE-SERONA

Etimologia: del llatí, *turres* (torre) i de l'àrab *Hàrun(a)*, nom propi de persona.
Gentilici: torredans - torredanes.

Extensió: 5,79 km²
Població (2004): 339 habitants
Altitud: 197 m
Distància a Lleida: 15 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

El terme municipal de Torre-serona, es troba a la plana segrianenca del N de la ciutat de Lleida.
El terme, és regat pel canal de Pinyana o Sèquia Major, per les diverses sèquies i reguers que se'n deriven i també per l'antiga clamor de Segrià. El reguer de la Cadireta circula gairebé paral·lel al límit municipal entre Torre-serona i Benavent de Segrià.

ECONOMIA

El conreu més important són els arbres fruiters (especialment pereres, i també pomeres i presseguers). S'hi fa l'ordi de regadiu, i hi ha horta, blat i farratge. La ramaderia és un complement de l'agricultura (porcí, boví i oví). Hi ha una empresa de productes dietètics (Formidiet).

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
47,826%	10,435%	2,609%	39,130%	115

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
310	337

RESUM HISTÒRIC

La Torre Pallaresa, atorgada al comte Arnau Mir de Pallars quan acudí a la conquesta del Segrià i situada al camí d'Albesa, constituí la base del poble de Torre-serona. El 1195 els veïns de la Torre Pallaresa feien jurament sobre els delmes de l'església del lloc. El 1186 és esmentat ja un Dalmat de Torre-serona que signa l'acta de dotació d'aquesta església. Torre-serona fou un dels pocs llocs del Segrià que no passà a formar part de cap senyoria eclesiàstica fins temps tardans.

A mitjà del segle XIV Torre-serona era de la família Olzinelles de Lleida, llinatge procedent del Vallès Oriental. En el fogatjament del 1358 Torre-serona apareix dins la vegueria de Lleida, del cavaller Guillem

Berenguer d'Olzinelles. Aquest llinatge senyorejà també la vila de Mollerussa i tingué un paper destacat en la vida política i ciutadana de Lleida (Felip d'Olzinelles fou un dels fundadors de la confraria de cavallers de Sant Jordi el 1553 i altres membres formaren part de la paeria lleidatana). El 1716 era senyora de Torre-serona Cecília d'Olzinelles i, en morir, el poble passà al capítol de la seu lleidatana, on romangué fins a l'abolició de les senyories (1835).

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de Santa Maria
- Restes arqueològiques
- El Calvari

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament C. Major, 29 Tel. 973 75 03 47

VILANOVA DE LA BARCA

Etimologia: del llatí villa (vila), nova (nova) i llatí vulgar barca (barca).

Gentilici: vilanovins - vilanovines.

Extensió: 21,15 km²
Població (2004): 939 habitants
Altitud: 195 m
Distància a Lleida: 12 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Les seves terres són regades per la tercera sèquia principal del canal d'Urgell, per les aigües del riu Corb, per la sèquia de Fontanet en el marge esquerre, i per la sèquia d'Albesa i Torrelameu. Hi ha un PEIN que comprèn des de l'aiguabarreig dels rius Corb al Segre i de la Noguera Ribagorçana també al Segre.

ECONOMIA

Més del 90% dels conreus són dedicats al regadiu. Els principals conreus del terme són el farratge,

seguit pels arbres fruiters, amb predomini de les pomes. També hi ha blat de regadiu i blat de moro. Pel que fa a la ramaderia s'ha produït un descens de l'aviram i del bestiar porcí.

Quant als equipaments turístics, hi ha un complex turístic-recreatiu, «el Racó d'en Pep», que inclou un camping. També hi ha un hotel i dues pensions amb un total de 97 places.

Ocupats any 1886

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
28,161%	23,851%	6,034%	41,954%	348

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
962	966

RESUM HISTÒRIC

El poble té el seu origen en una vila nova entre dos pobles existents abans del 1149 i conquerits pel comte Ermengol VI d'Urgell en nom de Ramon Berenguer IV. El primer Castrum Pagum, havia estat un castell fortificat dels segles III i IV, per a la defensa de la Lleida romana contra les invasions. Aguilar era probablement també d'origen romà i el 1172 passà als templers de Gardeny.

El 1212 el preceptor templer de Gardeny i Corbins concedí franqueses als veïns de Castrum Pagum, amb consentiment de Guillem d'Anglesola i Ramon de Granyana, fill del citat Berenguer, i refermava la carta de poblament als homes i dones de Zaguilar et de

Castro Pagesio perquè edificuessin i poblessin el lloc qui vocatur Vilanova, i a més els era atorgat el lliure i franc passatge a través del Segre amb la barca instal·lada. Des d'aleshores la població fou indistintament Vilanova de Castell pagès o Vilanova de la Barca i els seus habitants es regiren durant segles pels costums de Lleida. El nom de Vilanova de Castelpagès era viu encara el 1360 i l'actual no es generalitzà del tot fins al Renaixement.

En la guerra civil de 1936-39 Vilanova de la Barca fou un dels pobles més castigats del Segrià i fou destruïda la notable església gòtica .

QUÈ S'HA DE VISITAR

- Església parroquial de l'Assumpció
- Capella de la Mare de Déu de Montserrat
- Tanqueta de la Guerra Civil
- Església Vella
- Restes arqueològiques
- Pont del Riu

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. Major, 4 Tel. 973 19 00 05

VILANOVA DE SEGRÀ

Etimologia: del llatí villa (vila), nova (nova), i del català, derivat del substrat Sicoris.
Gentilici: vilanovins - vilanovines

Extensió: 8,25 km²
Població (2004): 765 habitants
Altitud: 195 m
Distància a Lleida: 11 km

DESCRIPCIÓ GENERAL

Vilanova de Segrià es troba al vessant nord-est del Segrià, situada a la plana de la comarca i regada pel canal de Pinyana i per la clamor del Segrià.

ECONOMIA

Té la totalitat de les seves terres dedicades a la producció agrícola de regadiu. Les pomeres, ocupen el 70% dels conreus; també hi ha pereres i presseguers. Gairebé ja no s'hi fan ni cereals ni

hortalisses. L'agricultura es complementa amb la cria de bestiar (porcí, aviram, oví, boví). La Cooperativa Fruitera del Segrià i el Grup de l'Alt Segrià són cambres frigorífiques per a la conservació de la fruita i la seva comercialització.

Ocupats any 1996

agricultura	indústria	construcció	serveis	Total
32,950%	18,391%	6,897%	41,762%	261

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ

1996	2001
705	759

RESUM HISTÒRIC

Anys després de la conquesta se sap de l'existència de la torre d'Estaràs, la torre de Forcada, i també la torre de Gilabert, poblada amb gent vinguda del Pallars. El 1180 s'esmenta vora la torre de Gilabert el lloc del Turridellà, i la torre de Segrià. Aquestes torres donaren lloc a un nou poble anomenat Vilanova de Riudovelles. Aquest poble fins els darrers anys del segle XIII, era domini de Guerau d'Oluja, una de les màximes autoritats dels hospitalers. El 1316 aquest el permutà per la comanda de Cervera i el lloc fou integrat en el Gran Priorat de Catalunya, i fou adjudicat com a feu de la priora d'Alguaire, que en mantingué el domini fins a l'extinció del monestir santjoanista femení. Mentrestant, Castellnou de Segrià continuava sota el domini dels templers i a l'extinció de l'orde passà (1317) als hospitalers. Des del 1318 ambdós pobles, units ja en un de sol amb el nom definitiu de

Vilanova de Segrià, formaren part amb la Portella i Ratera de la baronia d'Alguaire. Al segle XIX fou integrat en el partit judicial de Balaguer.

QUÈ S'HA DE VISITAR

-Església parroquial de Sant Sebastià
-Capella de Santa Maria

MÉS INFORMACIÓ

Ajuntament Pl. Major, s/n Tel. 973 77 70 81

